పుస్తకము పేరు :

గ్రంథకర్త పేరు :

మద్యపాత్ర.

(Spoiled by Drinking)

గ్రంథకర్తలు,

రామ నారాయణ కవులు.

పబ్లిషర్సు,

ప్రొప్రయిటర్ కాయల కన్నయ్య నాయుడు,

శ్రీ రామకృష్ణా బుక్కు డిపో, ఏలూరు.

ఏలూరు,

శ్రీ సీతారామాంజనేయ ముద్రాక్షరశాలయందు,

మామిడాల రాఘవాచార్యులచే ముద్రింపబడినది.

1925.

వెల 1—0—0.

పీఠిక.

ఈ కథ కల్పితము. త్రాగుడు వలనఁ జెడిపోవువానిం గూర్చి వ్రాయఁదలంచి యిట్లు వ్రాసితిని. సాధారణముగా మద్యపాని వేశ్యాలోలుడై యుండుటగూడ యుండును. ఆ కారణముచే నిందొక వేశ్య పాత్ర గూడ గల్పింపబడినది. దీనికి సువర్ణపాత్రయను నామమేలయని కొందఱు సందియ మందవచ్చును. సురాపానమున కలవాటు పడిన శివశంకరుఁడు త్రాగుట కాక సువర్ణపాత్ర చేయించుకొనఁగా, నాత దెలియకుండ యతని భార్యయగు సత్యవతి యా పాత్రను దాచి, శివశంకరుఁ డన్నికష్టముల ననుభవించిన పిదప, బశ్చాత్తాపచిత్తుఁడై బ్రాణములు గూడ బాయుటకు సంసిద్ధుఁడైయున్న సమయమున, దెచ్చి జీవయాత్రను గడపుటకిచ్చిన కారణమున నీ పేరుంచబడినది.

ఇట్లు,
గ్రంథకర్తలు.

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

శివశంకరుఁడు—బ్రాహ్మణుఁడు.

రామారావు—శివశంకరుని స్నేహితుడు.

సూర్యనారాయణ—బ్రాహ్మణుడు సుందరికి విటుడు.

పోలిశెట్టి—వైశ్యుడు.

ముకుందశాస్త్రి—శివశంకరుని ప్రాణసఖుడు.

స్త్రీలు.

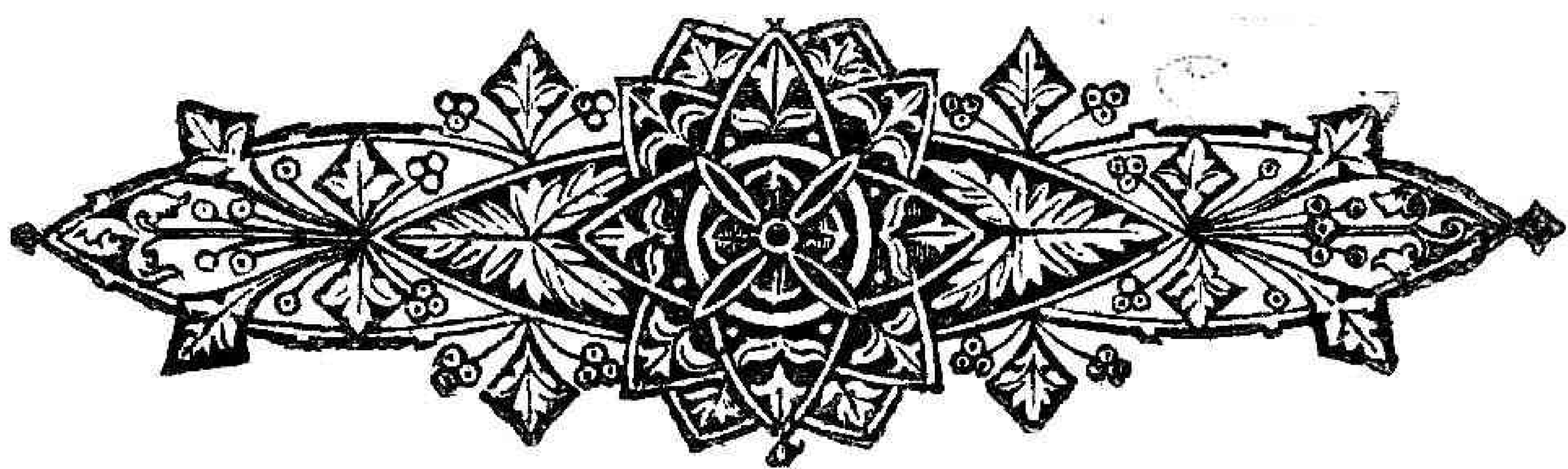
సుందరి—వేశ్య.

నరహరి—వేశ్యమాత.

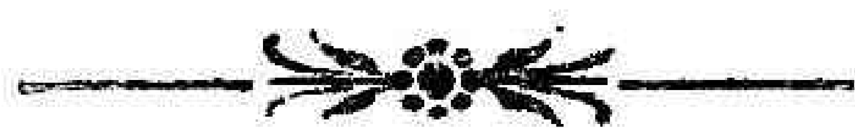
మనోరమ—సుందరిదాసి.

సత్యవతి—శివశంకరుని భార్య.

సువర్ణపాత్ర.

ప్రథమాంకము.

రంగము:—[మందిరములో సత్యవతి-ప్రవేశము]

శ్య:—(తనలో)

మ. అకటా ! వాకిలియొత్తుగా నలికిన ◆ ట్లాకాశమున్ మబ్బు క్ర
మ్ముకొనెన్ జీకటికప్పెదిక్కుల; నభం ◆ బున్వీడితారాళి ధా
త్రికినేతెంచె ననంగనా మిణుగురుల్ ◆ రేగప్పెఁ బ్రాణేశుఁడిం
టికి రాకుండెను గారణంబు నరయన్ ◆ లేకుంటఁ జిత్తంబునన్.

అక్కటా ! ఇంతరాత్రియైనను నాథుండు గృహంబునకు రాలేదు. నేనేమి సేయుదును ? సత్కుల ప్రసూతుఁడగు నీతఁడిట్టి దురుర్యోగమునఁ బ్రవేశించునని నేఁ గలనైనఁ దలంచియుంటినా ?

సీ. నిరతంబు శ్రీమనో ◆ హరుచరణారవిం
దంబులమది నిల్పి ◆ తనరువాఁడు
సకలభాషావిశే ◆ ష రహస్యము లెఱింగి
విద్యాధికుండయి ◆ వెలయువాఁడు

పరిహాసమునకైన ♦ భావంబులో నెప్డు
బొంకఁదలంపక ♦ పొలుచువాఁడు
పరవధూగమనంబు ♦ పాపహేతువటంచు
హితులకుఁ దెల్పుచు ♦ నెసఁగువాఁడు
తే. గీ. అతిథులం బూజసేయుచు ♦ నలరువాఁడు
నాదుప్రాణేశుఁడకట దు ♦ ర్జనులమైత్రి
దగిలి సత్కులగౌరవ ♦ ధర్మములను
వదలియుండెను నేమని ♦ వగచుదాన.

అక్కటా! ఈ పాడు సురాపాన మీయన కెట్లలవడినదో కదా! దుష్టజనమైత్రియే యిందులకుఁ గారణము. సురాపానమునకీయ-యలవాటు పడినది మొదలు, కోపము వాగ్ధోరణి ప్రబలినది. ఆయన చిత్తవృత్తి ననుసరించి నేను ప్రవర్తించక పోయితినేని యొడలు దెలియక నన్నుఁ గొట్టుచుండును.

సీ. ఇట్టి దుర్వృత్తినీ ♦ కేలయనిన మాన
డాయెనుగా నెంతొ ♦ డాసిపలుక
మధుపానమదిమన ♦ మతదూష్యమని పల్క
చెవిఁజేర్పఁడాయెగాఁ ♦ జేరి వేడ
త్రాగుబోతులమైత్రి ♦ తగదంచు వచియింప
వినఁడాయెగా యెంతొ ♦ వేడ్కమ్రొక్క
పెద్దలార్జించిన ♦ విత్తంబు నశియించు
నని యెంచఁడాయెగా ♦ తనదు మదిని
తే. గీ. ఏమిసేయుదునింక నే ♦ నెవరిఁజేరి
వేడుదాన ప్రాణేశు దు ♦ ర్వృత్తి మాని

పింపుమంచెంత చూచిన ♦ విభున సత్ప
థంబునంబెట్ట నేమియు ♦ దారిలేదు.

పూర్వార్జితంబైన ద్రవ్యమంతయు నానాటికిఁ దగ్గుచున్నది. నేనెంత బ్రతిమాలి చెప్పినను ప్రయోజనము లేకున్నది.

శే. గీ. విమలయశమున ధాత్రిపై ♦ వెలసినట్టి
వంశమున మణిపూసనై ♦ వరలుననుచు
దలఁపఁబడినట్టి నామనో ♦ ధవుఁడెయకట
యిట్టివృత్తిలోఁ జొచ్చె నిం ♦ కేమిసేతు.

అయ్యో! ఒక్కొక్క సమయమున నాథుఁడు గృహమున కేరాక సురాపాన మత్తచిత్తుఁడై సంగడీంద్రం గూడి యందందుఁ జరించుచుండును. ఈ త్రాగుడునకు నలవాటుపడినది మొదలు నా నాథుఁడు తన చరణసేవ నాకు మనస్ఫూర్తిగ నొసంగక యుండెను. (చప్పుడు విని) అడుగుల చప్పుడు వినవచ్చుచున్నది. నాథుఁడు వచ్చుచుండెను కాఁబోలు. (పరికించి) అడుగో ? నాథుఁడు.

చేతిలో సురాపాత్రతో.

(శివశంకరుఁడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈ సురాపానమహిమ అత్యద్భుతము కదా!

సీ. వివిధమార్గంబుల ♦ వెడలనీకుండగా
మానసంబొకరీతి ♦ మాటుపఱచు
సంతాపదావాగ్నిఁ ♦ జల్లార్చిహృదయాబ్జ
మున నపరిమితస ♦ మ్మదముగూర్చు

చిత్తమందున నింత ♦ చింతయ నెడిమాట
జేరనీకుండ ర ♦ క్షించిమించు
నెట్టికార్యమునైన ♦ నింతలో జేయు దీ
క్షహృదయమందునఁ ♦ గలుగజేయు

తే. గీ. పిఱికివానికినైనను ♦ భీతిఁబాపి
ధైర్యమునుగూర్చి వెలయించు ♦ ధరణినహహ
మద్యమును వర్ణనముసేయ ♦ మనుజతతికి
దరముగాదనిచెప్పంగఁ ♦ దగునుగాదె.

నిశ్చయముగా దీనిని సురలు సేవించుటచేతనే సురయను పేరు వచ్చినది. ఆహా! నాచిత్తమిప్పు డెక్కడనో యున్నది. భూమ్యాకాశంబులు రెండునుగాక, పైనింకొక ప్రదేశమున్నట్లు నాకంటికి గోచరమగుచున్నది. (ఇంచుక ముందుకు నడచును.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) మనోహరా! వచ్చితిరా! చీకటిగ నుండుటచే మీరింకను రాలేదని బెంగఁగొని యుంటిని. ఇంత యాలస్యమునకుఁ గారణంబేమియో యెఱుంగ వచ్చునా?

శివ:—ఏమి! నాయాలస్యమునకుఁ గారణం బడుగుచుంటివా? నీవు నాపై నధికారము వహించఁ దలంచితివా యేమి?

సత్య:—నాధా, క్షమింపుఁడు. చీకటియగుటచే నింత యాలస్యమునకుఁ గారణమేమని యడిగితిని. భర్తయెడల భార్య యీమాత్రపు స్వాతంత్ర్యమునకు నోచుకొని యుండదా?

శివ:—పురుషుల కనేకకార్యము లుండును. అనేక స్థలముల కేగుచుందురు. వాని నన్నిఁటిని గాంతలకుఁ జెప్పుచుండ వలయునా యేమి?

సత్య:—పోనిండు. ఎరుగక యడిగితిని క్షమించి యిట గూర్చుండుడు.

శివ:—(ఆసీనుఁడై) ఒక్కచోటనే రెండుదీపములు వెలిగించితివేమి?

సత్య:—మీకంటికట్లగుపడుచుండునేమోగాని యక్కడ వెలుగుచున్న దొక దీపమే. (శివశంకరుని చేతనున్న పాత్రనుజూచి) నాధా! అదియేమి?

శివ:—ఇదియా! సుధాపూరిత కాచపాత్ర. రమణీ! దీనిని నీవెప్పుడును చవిఁజూచి యెఱుంగవు. ఇంచుక త్రావిఁచూడుము. దీని మహిమ తెలియఁగలదు.

సత్య:—నాధా! లోకులచే నతినీచముగఁ బరిగణింపఁ బడుచున్న యీ సురను నంత మహిమ గలదిగా బలుకుటకు మీ చిత్తమెట్లు సమ్మతించినది?

శివ:—తరుణీ! జ్ఞానహీనులు దీనిని నీచముగఁ జూతురు ఇందులోఁ గలిగిన మహిమ మఱి దేనియందును లేదు. సురలు దీనిని సేవించుట చేతనే మరణ రహితులైరి.

మ. మదిరాక్షీమణి! మానసంబును స్థిరం ♦ బైయుండగాఁజేయు,సాం
పొదవన్ సంతసమెంతయుంగొలుపు; లా ♦ వొక్కింతయున్ బోవనీ
యదు; ధైర్యంబునుగూర్చు; చిత్రమగు వా♦క్యస్ఫూర్తిగల్గించు;గ
ష్టదశల్ దోచగనీయదీసురయనన్ ♦ సామాన్యమే చూడఁగన్.

దీని యనుభవము నీకులేదు. మోక్షసాధా రోహణమునకీ సురాపానమే ప్రథమ సోపానము. ఏదీ! చిన్నది కాచపాత్ర యొకటి తెమ్ము. దీనినించుక సేవించి మహిమఁ గనిపెట్టుము.

సత్య:—నాధా! మీరు సేవించుచున్నది చాలక నన్నుఁగూడ నిట్టి దుష్కార్యాచరణమునందేల ప్రవేశపెట్టెదరు. (ఇంచుకయూర

నుండి) మీ పాదసేవకు రాలనగుటచేఁ జెప్పుటకు సాహసించు చుంటిని.

సీ. పదిమంది పెద్దలు ♦ సదమలగుణుఁడని
సంస్తుతించిన గుణ ♦ శాలివీవు
సకల భాషావిశే ♦ షరహస్యము లెఱింగి
విద్యాధికుండన ♦ వెలసితీవు
ఇతరులకు సద్బుద్ధి ♦ నింపార జెప్పగా
జాలినమేటి వి ♦ జ్ఞానివీవు
పూర్వార్జితంబైన ♦ భూరిభాగ్య
మనుభవించుచు భోగివై ♦ వెలసితీవు
తే. గీ. పరమధర్మంబు లన్నియు ♦ నరసియుంటి
వట్టినీవె యీరీతిని ♦ నఖిలజనులు
నవ్వహీంతుల గూడి మధుపా ♦ నంబునందు
దగిలి వర్తించుచుండుట ♦ ధర్మమగునె.

నాథా ! విఖ్యాతికెక్కిన భూసురవంశంబున జన్మించిన మహా నీయుఁడవు. సమస్తశాస్త్రముల నభ్యసించిన వాఁడవు. ఇట్టి యధర్మ కార్యమునందు వర్తించుచుండిన నేనేమందును ?

శివ:—నే నొనర్చిన యధర్మకార్య మేమున్నది ?

సత్య:—ఇంతకంటె నేమికావలయును ?

సీ. మతవిరుద్ధంబైన ♦ మధుపానమును ద్రావ
నలవాటుసేయుట ♦ యానుముగాదె
కనురోతగాఁజూడఁగాఁ ♦ బడు వెలియాండ్ర
వీధులం దిరుగుట ♦ వెఱ్ఱిగాదె.

అనఘులెల్లరు పరి ♦ హాసమాడంగ దు
　　ర్జనమైత్రినుంట దో ♦ షంబుగాదె
పెద్దలిచ్చినయట్టి ♦ విత్తమెల్ల వ్యయము
　　సేయుటయయ్యది ♦ చేటుగాదె
తే. గీ. కటకటాయిట్లుసమధిక ♦ జ్ఞానివైన
　　నీవెసేయుచుండిన నింక ♦ నేమిసేతు
　　నీకుఁ జెప్పెడిదాననా ♦ నేను నాథ
　　వలదు నీపీపనులుసేయ ♦ వలదు వలదు

శివ:—తరుణీ! నేనెట్లున్న నేమి? నాకొకరు పెట్టవలసిన యవసరము లేదు. అదియును గాక నే నెవ్వరికిని నేవిధమయిన యుపకార మును జేసి యుండలేదు. నేను వెచ్చించునది నాధనమే.

సత్య:—ప్రాణేశ్వరా! ఇదియా మీరుచెప్పు ప్రత్యుత్తరము. నా పలుకులు సావధానముగఁ జిత్తగింపుడు. మీరు దుర్జనసహ వాసంబునం జేసి యిట్లగుచుంటిరి. కాకున్న మీరుగాని మీ పూర్వులుగాని యిట్టివేషముల వేసియుండిరా? అయ్యయ్యో! యీజుట్టేమి? చేతికినిండుగా ముడిపడు శిరోజముల దీయించి దొరలరీతి నిట్లుంచుట మనకు ధర్మమా?

శివ:—(నవ్వుచు) ఈకాలమున మగవారిజుట్లన్నియు బ్రాహ్మణ వితంతువుల శిరముల కెక్కుచున్నవి.

సత్య:—నాథా! నీవనినట్లు కాలమట్లే మండిపోవుచున్నది. అయినను మన కొకరితోఁ బనియేమి? మీ పెద్దలెవ్వరైన నిట్లు సురా పానము చేసియుండిరా? అక్కటా! అతినీచమగు నీయలవాటు మీకెట్లుగలిగినదో కదా! లోకము పరిహాసము సేయుననియైన దలంప కుంటిరేల?

శివ:—నారీ ! ఇంతకును నీవుచెప్పునది సురాపానము నింద్యమనియా చాలు. జాలు.

సీ. సురనుసేవించియే ♦ సురవైరి దేవతా
తతియనువాక్యంబు ♦ దలఁపలేదో
చిత్తజాడ్యాచల ♦ చ్ఛేదనదంభోళి
యిదియనుమాటను ♦ నెఱుఁగలేదో
అమృతమునకునై సు ♦ రాసురుల్ పోరుచో
విలసిల్లెనిదియన్న ♦ వినఁగలేదో
మాధవునానతి ♦ యాదవుల్ దీని సే
వించినమాట నా ♦ లించలేదో
తే. గీ. తగునె మధుపానముకఁడు నిం ♦ ద్యమనిపలుక
దీనిమహిమంబు నీకేమి ♦ తెలయునబల
జనుల సంతతసంతోష ♦ జలధినుంచ
దగినవస్తువు సురకాదె ♦ జగతియందు.

దీని సంగతి తెలియక నీవేమో వెఱ్ఱిపలుకు లాడెదవు. భగవద్ధ్యాన మొనరించువారి కీమధుపానము ముఖ్యముగనుండవలెను. చిత్తమును నన్యథాచలింపనీయదు. మోక్షమంతయు నిందులోనేయున్నది. వేయేల ? ముక్తికాంతా సంగమంబునకీ మధుపానమే తార్పులాడి నిట్టల ప్రకాశము, వేమనయోగి మొదలగు వారందఱును దీనిచేతనే కృతార్థులైరి.

సత్య:—నాథా ! ఆమహాత్ములకు మనవారే యీకళంకము దెచ్చి పెట్టిరి. అయినను వారియొద్దనున్న మహత్తు మనయొద్దగూడ నుండవలెను గదా !

శివ:—దారికి వచ్చితివి. ఈ సురాపానము మానవుని చిత్తమును నొక్కరీతిగా భగవంతునిపై నిలుపును. దానిచే భక్తుఁడై భగవంతుని వశము చేసికొనును. అప్పుడు మహాత్మున కేమి కొదవ.

సత్య:—ఇట్టి వాక్యములాడుచున్న మీకు నేనేమని చెప్పఁగలను. సురాపానము వలన భగవంతుఁడు వశ్యుఁడగునా?

శివ:—మున్న సురగురుఁడగు శుక్రాచార్యుడు సురను సేవించుట వెఱ్ఱి తనమే యందువా ?

సత్య:—నాథా ! ఆశుక్రుఁడు సురాపానమత్త చిత్తుఁడైయున్న సమయమునందే కదా, యతని యొద్దకు మృతసంజీవనివిద్య గ్రహించుటకు వచ్చిన బృహస్పతి పుత్రుండగు కచుని రాక్షసులు చంపి కాల్చి యామునిని సురలోఁగలిపి యా శుక్రునిచేఁ ద్రావించిరి. తరువాత నిదియంతయును శుక్రుడెఱింగి తన మహిమమున గచుని బ్రదికించి నాటినుండియు సురాపానము దోషమ్ముగ శపించెను.

శివ:—అది నిశ్చయముగా శుక్రుఁడు చెప్పినమాట కాదు. అందఱును సురాపానము చేయుదురేమోయని భయపెట్టుటకుఁ బురాణకారులు కల్పించిన శాపమేయది. కాకున్నచో సురాపానము నింద్యమగుటయేమి ? (ఇంచుక యూరకుండి) అహో ! ఇప్పుడు నేనునెక్కడనుంటినో నాఁకుదెలియకున్నది. అదిగో ! నాచిత్త మిప్పుడు భద్రగిరిరామునిపై కేగుచున్నది. ఆహా ! ఏమి యుత్సవము. శ్రీరామనవమిరోజున భద్రాచల శ్రీరామచంద్రుని దర్శించి తీరవలయును. ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహము దిలకించుటకి రెండుకన్నులును జాలకున్నవి. (భార్యంజూచి) అటు చూడుము.

సీ. జలజాప్తకులమణి ♦ జామాతయైయొప్ప
నను చును జనకుండు ♦ హర్షమంద
శ్రీదేవి కెనయైన ♦ సీతకు దగిన భ
ర్తయనుచుఁ దోడికాం ♦ తలు తలంప
తగిన సంబంధ మౌం ♦ ధవ్యమనుచుఁ బంక్తి
రథభూపుచిత్తంబు ♦ రంజిలంగ
అలవసిష్ఠుండు మొద ♦ లైన మునీంద్రులు
చేరి ముదమునన్నా ♦ శీర్వదింప
తే. గీ. శివధనుర్భంగ మొనైన ♦ జేసి సీత
పెండ్లియాడంగ వచ్చిన ♦ పృథ్వీపతులు
సిగ్గుచే నిజపురముల ♦ జేరఁబోన
రాఘవుఁ డనునేను కల్యాణ ♦ రాముఁ డయ్యె.

సఖా! ఏమి యుత్సవము ఈ పుణ్యమూర్తియు రామదాసుది. పూర్వము తానీషాయొద్ద భద్రాచలము తహశీలుదారుగనున్న రామదాసు కట్టించినదే యీ యాలయము. ఈ ప్రాకారములు ఈ గోపురములు, (ఇంచుక యూరకుండి) శ్రీరామ కల్యాణ సమయమున నా వేశ్య లెట్లాడుచున్నారో! ఓహోహో! వారి యభినయము వర్ణనాతీతముగ నున్నది. నాయకురాలు గుంటూరు రంగనాయకియా యేమి? ఇది మొన్న జమీందారుగారు దీనికి వసంతోత్సవ సమయమున స్వహస్తములతో రంగు పూసినారు. దీనిముఖము జూడఁగనే నేను మను చరిత్రలో చదివిన,

మ. అతఁడా వాతపరంపరా పరిమళ ♦ వ్యాపారలీలన్ జనా
న్వితమచ్చోటనె చేరఁబోయి కనియెన్ ♦ విద్యుల్లతావిగ్రహన్

శతపత్రేక్షణఁ జంచరీకఁ జికురన్ ♦ జంద్రాస్యఁ జక్రస్తనిన్
నతనాభిన్................. ♦ నారీశిరోరత్నమున్.

అను పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

సత్య:—(తనలో) ఈయన వాగ్ధోరణి యధికమైనది. నే నీ సమయమున నేమి చెప్పినను చెవికెక్కదు. ఔరా! ఈ మద్యపానమెంతపనిఁ జేయును?

మ. ఒకవేళన్ దనుతానెనవ్వగను జే ♦ యున్; శోకమున్బొంద నిం
కొకవేళన్ బొనరించు; నొక్కతరిఁ జే ♦ యున్ గోపిగానింకనొ
క్కొకకాలంబున దుష్ప్రలాపిగను జే ♦ యున్ మద్యపానంబురో
యక గైకొందుర దేమి కారణమొ యూ ♦ హా! వీనిభావింపకే.

ఈయనకు నెమ్మదిగా భోజనముపెట్టి శయనింపఁ జేయవలయును. (ప్రకాశముగా) నాథా! ప్రొద్దుపోయినది. భోజనమునకు లెండు.

శివ:—భోజనమా! నీ వెవరవు?

సత్య:—నేను మీ యర్ధాంగిని. మీచరణ సేవకురాలను.

శివ:—ఓహో! అవునవును. నా గృహదేవతవు మరచిపోయితిని.

సత్య:—నెమ్మదిగాలేచి మడి గట్టుకొనుఁడు (లోపలికి తీసికొని పోవుచున్నది.)

రంగము:—2 [శివశంకరుని గృహము, ప్రవేశము, శివశంకరుఁడు.]

శివ:—(తనలో) మధుపానమున కుపయోగించుటకు సువర్ణపాత్రచేయుమని చెప్పి, యందులకుఁ తగిన బంగారమొసంగి నేటికి మాసము దినములయినను నాపీరాచారి యింతవఱకును దానింజేసి తీసికొనిరా డయ్యెను.

తే. గీ. రజకుఁ జతుకఁగఁగొన్న వ ♦ స్త్రములు విశ్వ
కర్మ చేయఁగాఁగొన్న న ♦ గయును; ఋణము
గొన్న ధనమును నిచ్చెద ♦ మన్ననాటి
కీయబుద్ధి జనించ ద ♦ దేమికతము.

[ప్రవేశము:—సూర్యనారాయణ]

సూర్య:—(తనలో) నిశ్చయముగానాసుందరికి నాయందెంతోవలపు కాని యప్పుడప్పుడు దాని తల్లియగు నరహరి కారణమున నన్ను ధనమునకై బలవంత పెట్టుచుండును. నాశక్తి వరించన లేకుండ వీలగునంత వఱకు నేనొకింతయుఁ గలుగకుండఁ జూచుచునే యున్నాను. అదియేమి కారణమోగాని, వారము రోజులనుంచి యావృద్ధ వేశ్య నన్ను ద్రవ్యమునకైగ్రహము బాధించు విధమున బాధించుచున్నది. ఇదిగో! అదిగో! యని నేనును గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచుంటిని. ఇంక నెట్లయినఁ గొంతయైన సొమ్మీయక యున్నచో గౌరవము దక్కదు. ఇప్పుడు నేనేమి సేయుదును. ఈ శివశంకరుని నేనేవిధముగా ఋణ ముడుగుదును.

సీ. మొన్న నేకద రెండు ♦ ఫుల్లైకరమునకు
బండుపొలము ఖర్చు ♦ పఱచినాను
కట్టంబునకు బెండ్లి ♦ కాలమందిచ్చిన
యంటు మామిడితోట ♦ యమ్మినాను
పూర్వార్జితంబైన ♦ పూరికొంపను గూడ
వెలస్వల్పమున కిచ్చి ♦ వేసినాను
ఆల విజయదశమి ♦ కత్తివారిచ్చిన
హేమపాత్రను పెక్కి ♦ యుంచినాను.

తే. గీ. చేతిమురుగులు తోడాలు ♦ చిగురుబోడి
పట్టుచీరకుఁ దాకట్టు ♦ బెట్టినాను
తుదకు గడియారమునకుండి ♦ ముదముగూర్చు
గొలుసునుంగూడ నమ్మితి ♦ గలికి కొఱకు.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎట్లయినను రెండుమూడు దినములలో సుందరికి సొమ్ము తెచ్చియిచ్చెదనని చెప్పినాను (ఆలోచించి) కానిమ్ము ఇప్పుడీ యాలోచనయేల? శివశంకరుఁడు తక్కిన గుణము లెట్లుండినను సరసుఁడు. (శివశంకరుని సమీపించును.)

శివ:—ఓహో! సూర్యనారాయణయా యేమి! హితుఁడా! రమ్ము. ఇటుఁ గూర్చుండుము.

సూర్య:—(ఆసీనుఁడగును.)

శివ:—సూర్యనారాయణా! నీవేదియో కార్యార్థమై వచ్చితివని తలంచెదను.

సూర్య:—విశేష కార్యమేమియును లేదు.

శివ:—ఏదియైన నెఱుంగఁ వచ్చునా?

సూర్య:—సరిసరి. నీకొఱకరుదెంచి వచ్చినపనిచెప్పకుండ నేపోవుదునా.

శివ:—మిత్రమా! అడుగుటకు మఱచితిని నిన్నుఁ జూచినంతనే జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఈ మధ్య ననవసరముగా రెండువందల రూప్యములు నష్టమైనవని వింటిని. అది నీకొక మహామ్మదీయ మిత్రుని వలన సంభవించినదని వింటిని. నిజమేనా?

సూర్య:—(తనలో) ఈ సంగతి యీతనికిఁ గూడఁ దెలిసినది (ప్రకాశముగా) శివశంకరా! జరిగిన దానికి విచారించినందు వలనఁ బ్రయోజన మేమున్నది. స్నేహమునఁ జేసి నా మిత్రుఁడగు

హనుమంతరావు నాకొఱకుఁ దానొకచోట దనపేరనే పత్రము వ్రాసి యాసొమ్మును దెచ్చినాఁడు. అలాఁడా సొమ్మును నాకై తెచ్చుచున్న సంగతివిని నాతోనింతకుపూర్వమెక్కువమైత్రితో వర్తించుచున్న యాతురుష్కుఁడు దారియందు గాచి హనుమంతరావు చేతనున్న యా ద్రవ్యమును బలవంతముగఁ గొని పోయినాఁడు. దానివిషయమై నేనుతగినచర్య దీసికొనక, నాకై తెచ్చిన కారణమున యాధనము హనుమంతరావునకు నేను పూర్తిచేసితిని.

శివ:—మిత్రమా! రసికచూ ప్రకటనార్థమై కర్తపురము నుండి "అమ్మడు" అను నామాంతరము గల సుందరియను వేశ్యయువతిని దెచ్చి యుంచితివని వింటిని. దానికేమి, సంతోషమేకాని, నీ వెంటనెప్పుడును దిరుగుచుండు హితులు మాత్రము నిష్కల్మష హృదయములతో లేరనివింటిని. వారునీచేత ధనము ఖర్చుపెట్టించుటకును వారి స్వలాభము జూచుకొనుటకును, నిన్ననుసరించి తిరుగుచుండిరని నీవ్రగహించియే యుందువు.

సూర్య:—శివశంకరా! ఆ స్నేహితుల విషయమై మొదటనాకుఁ దెలియలేదుగాని, క్రమక్రమముగాఁ దెలిసినది. అంతట నెమ్మదిగా వారిమైత్రినిఁ జాలించితిని.

శివ:—పుయ్యూరు ప్రాంతముననున్న పొలము నీవు విక్రయించెదనన్న సంగతి నాకుఁ గొంచెమైనను నెఱుంగ జేసియుండవైతివి. పత్రమునందు మాత్రము మూఁడువేల రూప్యములకు విక్రయమని వ్రాసికొనిరనియు, క్రయదారునియొద్ద నీవు పన్నెండువందలరూప్యములు మాత్రమే పుచ్చుకొంటివనియు, ఆసామ్మె

నను నీకుఁ బూర్తిగారాక, నీవెంటనున్న స్నేహితులు కొంత కైంకర్యము జేసిరనియు వింటిని. అసామ్మూలో మాత్రము నీవు వేశ్యకై రంగరాయుని యొద్దగొన్న పట్టుబట్టల ఖరీదు నాలుగువందల రూప్యములు మాత్రము ఖర్చు గనిపించు చున్నది.

సూర్య:—కొన్నికొన్ని చిల్లర ఋణములఁగూడ దీర్చితిని. (తనలో) ఈతఁడిప్పుడీ సంగతులన్నియు ననవసరముగా నెత్తుచున్నాఁడు. నేనిప్పుడీతనిని ఋణమడిగినచో నేమైన సంశయించునేమో. (ఆలోచించి) కానిమ్ము మాగ్రామమున నింకను నాకున్న పొలమున మూడు యకరముల ఖండము విక్రయింపఁ దలంచితినని చెప్పెదఁ గాక.

శివ:—మిత్రమా! నేనివి యన్నియు నడిగితినని నీవు మఱియొక విధమునఁ దలంప వలదు సుమా!

సూర్య:—అట్లెన్నటికిని, దలంపవలదు.

శివ:—ఆమాటల కేమి? ఇప్పుడు నీవు వచ్చినపని యేమి?

సూర్య:—మాగ్రామమున నాకున్న మూడు యకరముల పల్లపు భూమి విక్రయించ దలంచితిని. ఈ విషయమున నీవేమైనఁ జూచెదవేమో యని వచ్చితిని.

[రామారావు-వీరాచారితోఁ బ్రవేశించును.]

శివ:—(రామారావును జూచి) వీరాచారిని తీసికొని రాగలిగితివి. (వీరాచారినిఁ జూచి) మొత్తముమీద యేవస్తువు నైనను ననుకొన్న దినమునకుఁదెచ్చి యియ్యవుకదా!

వీరా:—పంతులుగారూ! మీరట్లనిన నేమందును. ఈగిన్నెకు నగిషీ చేయుట యాలస్యమైనది. చూడండి సామాన్యపుపని పట్టిన దనుకొనిరేమో!

(సువర్ణపాత్ర నిచ్చును.)

శివ:—(చూచి) ఆలస్యమైనను పని బాగుగనే యున్నది.

వీరా:—మజూరి చాలదు.

శివ—దానికేమిలే. తరువాత చూడవచ్చును.

రామా:—వీరాచారీ! నీవు సాయంసమయమున రమ్ము.

వీరా:—మంచిది. (నిష్క్రమించును.)

రామా:—(సూర్యనారాయణ నుద్దేశించి) ఇదుగో! సూర్యనారాయణ యేదియో పనిమీద వచ్చినాడే:

శివ:—ఈతనికిఁ దన గ్రామముననున్న మూడు యకరముల భూమిని నమ్మనట. మనము పుచ్చుకొందమా?

రామా:—నీకు పొలముమీద మనసు పుట్టినదేమి?

శివ:—వీలుగనున్నచో మనము గైకొందము.

రామా:—సరే. ఈవిషయము రేపాలోచింతముగాక. (సూర్యనారాయణను జూచి) మిత్రమా! అమ్మదలంచినచోఁ గొనువారనేకు లుందురు. కాని యొక్కవిషయము మాత్రము సంశయము. వెనుక నీవుపొలము విక్రయించినప్పుడు నీవు యుక్తవయస్కుఁడవు గావనుసంగతి యొకటి వచ్చినది. ఈ విషయమై మనము పూర్తిగ నాలోచించ వలసియున్నది.

శివ:—రేపు చూచెదను.

సూర్య:—(తనలో) ఓహో! ఈ యాటంకము గలిగినదే.

రామా.—శివశంకరా! నే నింకను భోజనము సేయలేదు. పోయి వచ్చెదను. (సూర్యనారాయణతో) మిత్రమా! రమ్ము.

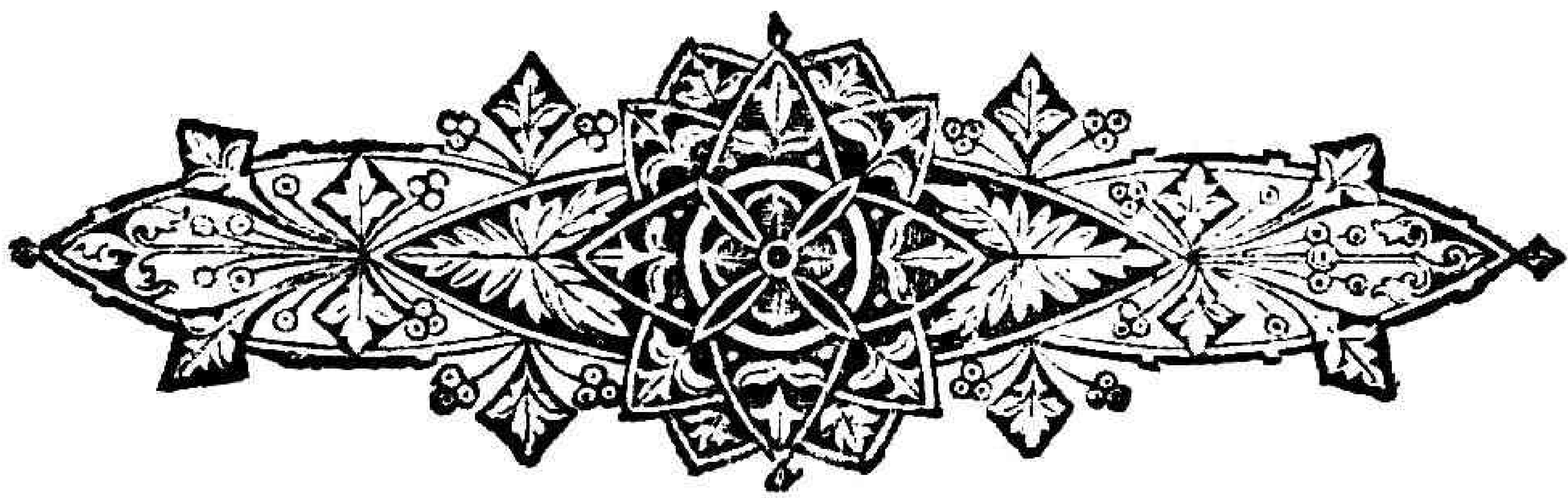
ఇరువురును (నిష్క్రమింతురు.)

శివ:—(సువర్ణపాత్రను జూచుకొనుచు) వీరాచారి తన నేర్పంతయు నీ గిన్నె చేయుటలోఁ జూపినాఁడు.

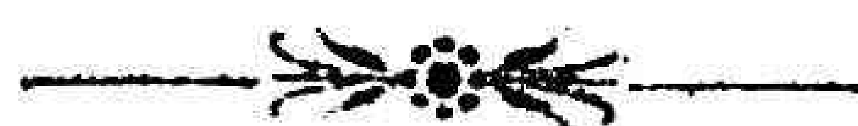
తే. గీ. మహితసత్కవి రచనా చ ♦ మత్కృతియును
ప్రౌఢిజూపించు నగసాలి ♦ పనితనంబు
చిత్రకారుని శక్తియుఁ ♦ జెప్పదరము
గాదు; జగముస్సృజించిన ♦ కర్తకైన.

ఈపాత్ర నా సంతోషమునకుఁ దగినట్లున్నది. ఇది నాభార్యకుఁ జూపెద గాక! (నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రథమాంకము.

సువర్ణపాత్ర.

ద్వితీయాంకము.

రంగము:—[సుందరి గృహము:-ప్రవేశము:-సుందరి-నరహరి.]

నర:—అమ్మాయీ! నీకు నేనెంత చెప్పినను ప్రయోజనము లేదు.

తే. గీ. బిచ్చగానికినొక యూరు ♦ వెలవెలంది
కొక్క విటుఁడునంచును గమ ♦ లోద్భవుండు
వ్రాసెనా యెచ్చటనునైన ♦ వారిజాక్షి
వినకయుంటివి నామాట ♦ వెఱ్ఱివగుచు.

ఆ కర్తపురములో నేదోవిధముగా సుఖముగాఁ గాలము గడుపుచున్న మనలను ఆ సూర్యనారాయణ నీ విజయపురమునకు జేర్చినాడు. సరే దానికేమి? చేర్చినందుకుఁ దన యొద్దనున్నంత వఱకేదోవిధముగా నిచ్చినాఁడు. ఆతని యొద్దనున్న ధనమంతయు నయినది. ఇంక నాతనిని మనము బాధించినందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఇక నాతనికి నెమ్మదిగా స్వస్తి చెప్పినఁగాని వీలుపడదు. ఎంతవఱకని నాతని నమ్ముకొని యుందుము. అదియునుగాక, మొన్న నాఘువ

రావు అను ఆ బ్రాహ్మణ కుఱ్ఱవాఁడేదో పనిమీఁద మేడమీఁదవున్న "నరసింహము" కొఱకు వచ్చి, నీతో మాటాడఁగా అనుమానపడి మన యింటికెవ్వరు రాకూడదని వెఱ్ఱికేకలు వేసెను. వేశ్యలమగు మన మొకరి యాధీనము క్రిందఁ బడియుండు నవసరమేమి వచ్చినది. ఇంక నీ వీతని విషయములో నుపేక్ష సేయ వలదు. ఈ దినమున నీ వాతనితోఁ గట్టిగాఁ జెప్పకుంటివేని, నేనే జెప్పెదను.

సుంద:—అమ్మా! నేనును నీవు చెప్పిన విషయమును గూర్చియే యాలోచించుచున్నాను. కాని, నావిషయమై యంతధనము వెచ్చించిన యాతని కింతత్వరలో యుదాసీనఁ జెప్పుటకుఁ గొంచెము సంశయించుచున్నాను.

తే. గీ. వెలవెలదియే యగునుగాక ♦ వలపుచేత
దనకునై లెక్కలేనట్టి ♦ ధనమువెచ్చఁ
జేసినట్టి విటుని నిట్లు ♦ జేసెననెడి
సడికి నొక్కింత మదిలోన ♦ జడియుచుంటి.

సీ. అల వినాయక చవి ♦ తంచు వచింపఁగా
మెచ్చఁగాఁ గాసు లం ♦ దిచ్చినాడు
కట్టుచీరలకునై ♦ కడునల్కబూనఁగా
బొలమమ్మి ద్రవ్యంబు ♦ బోసినాడు
గౌరీవ్రతంబన్న ♦ కడు మోదమునుబూని
వేశ్యవిందులు జరి ♦ పించినాడు
సంకురాత్రియటన్న ♦ సరసులు తలనంచ
గుప్పగా ధనమును ♦ గుమ్మరించినాడు

తే. గీ. ఎప్పుడెయ్యది కోరిన ♦ నప్పుడిచ్చి
యైన బహువిధంబుల నన్ను ♦ నరసినాఁడు
ముందువెనుకల నరయక ♦ పొమ్మటంచు
వానితో నెట్లు బల్కుదు ♦ భయము విడిచి.

నర:—బాగున్నది. ఇటువంటి భయము, సంశయము, నున్నచో మన వృత్తి సాగునా? మన వృత్తికి ముఖ్యసాధనము మొగమోటము లేకుండుటయే.

ఉ. ఒక్కని బిల్వనోను మఱి ♦ యొక్కనితోడ రమింపనోను నిం
కొక్కనిఁ జేర్పనోను మఱి ♦ యొక్క శయ్యాతలమందు నింటిలో
బ్రక్కఁగదిన్ ధనార్థమయి ♦ వారసతీమణియిట్లు జేసినన్
దిక్కులఁ గీర్తి డిండిమ ప్ర ♦ తిధ్వనులీయగ మ్రోగుఁ బ్రతికా.

ఇంకను నీవు చిన్నదానవు. దీపముండఁగనె చక్కఁబెట్టుకొన వలయునని పెద్దలు చెప్పినారు.

తే. గీ. వయసుముదరకమునె పెద్ర ♦ వ్యంబుగూర్చి
యుంచి వార్థకంబున గాల ♦ మొక్కరీతి
సుఖముగాఁ బుచ్చవలె గాదె ♦ సుదతిమనసు
తలనెరసెనేని యెవ్వాఁడు ♦ దగులుమసల.

నీ వతనితోఁ జెప్పుటకు సంశయముగా నున్నచో నాపనికై నన్ను విడువుము. ఇంక వీనివలన మనకు లాభము లేదు. ఈతఁడు తనకున్న పొలము మొదలగునవి విక్రయించి బాల్యచాపల్యమున మోహామున బడి నీకిచ్చుచున్నాఁడుగాని, యార్జనశక్తి యేమియు లేదు. రసికుఁడా యన్నయట్టి రసికత యేమియు లేదు. ముక్కుపచ్చలారని నిన్న మొన్నటి కుంక. గౌరవమేమయిన నున్నదా! అదియును లేదు. లబ్బెసాహేబు

వలనొక గుడారుకట్టుకొని పోవునప్పు డీతని యనుచరులగు మహమ్మ దీయమిత్రులు, పదినుందిలోనైనను "అరే! వుయ్యార్ పంతుల్" అని కేకలు వేయుచు బిలుచుచునుండుట నీవెన్నిసారులు వినలేదు? పోనిమ్ము ఏగంగలోఁ గలిసిన మనకేమి? మనకు ద్రవ్యమే ప్రధాన మనుకొందము అదియు నెలదినములనుండి పూజ్యమైనది. ఇంటి అద్దెకే యీతఁడదిగో యిదిగో యని చెప్పుచున్నాడు పోగామిగిలినది యీతని గ్రామములో నింకను కొద్దిగా పొలమున్నది అది విక్రయించుగాక! ఆసొమ్ములో యీతనివెంట దిరుగు దుష్టచతుష్టయము కొంత పెరు మాళ్ళారగింపు చేయును. మిగిలినది బాకీలకుపోవును. సున్నకు సున్న హళ్ళికి, హళ్ళి. ఆతఁడు మిగులును ప్రతి ఫలరహితముగ నీవాతనిని రానిచ్చుచుందువా చక్కఁగ వచ్చి పోవుచుండును. అందు కేమియు లోపముండదు. కాని మన వేశ్యలలో నెవ్వరును ప్రతిఫలా పేక్ష లేక యిట్టి కార్యములకు దొరకొనరు. ఒకవేళ నీవు "సిం హోయి". విషయ మడిగెదవేమో! అది యంతయు మాయ. ఆ బ్రా హ్మణునియందు దనకు "మోజ"నియు, నతనిని దప్ప నితరులను జూడదనియు వారు వీరను కొందురుగాని యది వట్టి కల్ల. అట్టి బెట్టు సరిమాటలఁ జెప్పుచున్నచో విశేషముగా ధనమిచ్చి యెవ్వరైనవత్తు రని దాని యభిప్రాయము. మన మెన్నిసారులు యెవరో ప్లీడరుగారు దీని యింటికి వచ్చుట చూచినాము.

(సూర్యనారాయణ—ప్రవేశము.)

సూర్య:—(తనలో) ఎక్కడకు వెళ్ళినను, నీవు యుక్తవయస్కుడవు కావు. నీకు పరిక్షించుటకు హక్కు కలదో లేదో యను సంశ యము బాధించుచున్న దని ప్రతివారును చెప్పసాగిరి. ఇంతకు

మున్ను నేను కొన్ని పొలములు విక్రయించిన సంగతినిగూర్చి చెప్పినను నే నమ్మదలంచిన భూమినిఁ గొనుటకు వారేదో యాటంకము గలిగించుచునే యుండిరి. పోనిమ్ము. ఈపురమున గాక మఱియొక పురమునసైనను నీ విషయమై యాలోచించవలయునని, నర్సారావుపేట హనుమంతరావును వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళగా నక్కడవారు భూమిఁగొను విషయమై తరువాత నాలోచించెద మనియు, ప్రస్తుతము వారముదినములలో రెండు మూడు వందల రూపాయలు తాకట్టుమీద నిచ్చెదమనియు, నదియునైన హనుమంతరావు మధ్యస్థగానుండి యతనిపేరఁ గూడ పత్రము వ్రాయవలయుననియుఁ జెప్పినారు.

తే. గీ. ఏయుపాయముచేనైన ♦ వృద్ధవేశ్య
కాగ్రహం బొదవకమున్నె ♦ యనినవిత్త
మీయవలె లేకయున్నన ♦ న్నిల్లువెడల
నడపుటయె సత్యమని మదిన్ ♦ దలఁచువాఁడ.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎట్లో నాలుగు రోజుల నఱకును నెమ్మదిగాఁ గాలయాపనము సేయుచు భూమి విక్రయమునుగూర్చి యింకను నాలోచించెద గాక. (నెమ్మదిగా ముందుకు నడచును.)

నర:—(సూర్యనారాయణను జూచి) ఓహో! అల్లుడుగారా! దయ చేయండి.

సూర్య:—(తనలో) ఈ వృద్ధవేశ్య యిచ్చటనే యున్నదే?

తే. గీ. ఫలమహీరుహంబులముందు ♦ వరలు ముండ్ల
కంచెలవితాన ; నృపగృహాం ♦ గణముల ముందు
భటులచాడ్పున, నుండురు ♦ వారసతుల
గృహములందుఁ గూరిమతులా ♦ వృద్ధసతులు.

విటులపాలిటి కీవృద్ధవేశ్యలు మృత్యుదేవతలని చెప్పనొప్పు. (ప్రకాశముగా) ఎన్నడునులేని దయం జూపుచుంటివి. కారణమేదో యుండవలెను.

నర:—మీయందు మే మెప్పుడయిన నన్యథా చరించితిమా! యేమి? (సుందరినిం జూచి) ఏమే! పంతులుగారువచ్చి నిలంబడి యుండంగా నీవు లేవవు. ఇంతవఱకు మర్యాద తెలియలేదు.

సుంద:—వారి గృహములో నేను వారికి మర్యాదచేయవలయునా? (సూర్యనారాయణనుజూచి). ఈలా దయచేయండి.

సూర్య:—(కూర్చుండును.)

నర:—(తనలో) ఈతని మొగము "సంతకు" వెళ్ళివచ్చినట్లే యున్నది. దీనింజూడ సౌమ్యుండును సానుకూల పడలేనివిధము తోంచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) అల్లుడుగారు మిగుల విచారించు పగిది చూపట్టుచున్నది.

సూర్య:—(తనలో)

తే. గీ. ఆవలించిన ప్రేవుల ♦ నరయంజాలు
వృద్ధ; యిది, నామొగముంజూచి ♦ యిట్టెయెఱుగ
జాలెనాదీనభావంబు ♦ సమయమునకు
నేమినచియించువాడను ♦ నేమిదారి.

ప్రస్తుతము దీని కాగ్రహమొదవకుండ నేదోవిధముగాం జెప్ప వలెను. (ప్రకాశము) నరహరీ! నీవు సామాన్యవు దానవుకావు. వచ్చెదుకాళ్ళకు బంధములేయ జూచుచుందువు.

నర:—ఎంతమాట సెలవిచ్చితిరి. మీ వేళాకోళపు మాటల కేమిగాని మీరు వెళ్ళిన పనియైనదా?

సూర్య:—ప్రస్తుతము కాలేదు. కాని నాలుగైదు దినములలో నగును. అన్ని యేర్పాటులును జేసి వచ్చితిని.

నర:—రెండుమాసముల నుండియు మీరు చేయుని యేర్పాటేలేదు.. మామూలమున మీకుఁ జాలకష్టముగ నున్నది. ఈ విషయమునుగూర్చి నేనిదివఱకే సెప్పియున్నాను. ఇట్టి సందర్భములు మీకు నేను చెప్పలేక చెప్పఁచున్నాను. మిమ్మునమ్మికొని యేగదా మేము కర్తపురము నుండి యీ విజయపురమునకు వచ్చితిమి. వచ్చినందుకు మీకు శక్తియున్నంత వఱకు మమ్ము గనిపెట్టినారు. మీరు మా అమ్మాయి కిచ్చిన సొమ్ము మేమేమియు మూటలు గట్టి యటుకపై నెక్కించలేము. పొట్టకే సరి పోయినది. తక్కిన వేశ్యలవలె మేమును ప్రవర్తించుచున్నచో మాకే యిబ్బందులుండవు ; కాని యట్లుగాక మా అమ్మాయి మిమ్ములనేనమ్మి యున్నది.

సూర్య:—ఇప్పుడు నేను సీతనూజ విషయమై చేసిన లోపమేమి యున్నది ?

తే. గీ. ఎప్పుడెయ్యది వలసిన ♦ నప్పుడద్ది
తెచ్చి యిచ్చుచుండుట నీకుఁ ♦ దెలియదొక్కొ
తెలిసియుండియు నీరీతి ♦ బలుకఁ దగునె
లోపమున్నదె చెప్పుమీ ♦ దాపనేల.

సీ. మొన్న మొన్న నెకదా ♦ ముత్యాలపేరుకై
యెంతయోద్రవ్యంబు ♦ నిచ్చినాను
బంధుభోజనమంచు ♦ వచియించి నాగళం
బున హారమునునమ్మి ♦ పోసినాను

చీరలు లేవంచు ♦ జెప్పంగ బొలమమ్మి
విరిబోడికి ధనంబు ♦ గురిపినాను
తోడికాంతలఁ జూచి ♦ తోడాలు కావలె
నంచు వచించఁ జే ♦ యించినాను

తే. గీ. నాగరంబనఁ బుడుచేరి ♦ నాన టన్న
జేతవిత్తమ్ము లేకున్న ♦ జేరియొకుల
యొద్దనప్పనఁ గొని తెచ్చి ♦ యువిద ముదము
నందఁగోర్కెలన్నియు దీర్చి ♦ యలరినాను.

సాధ్యమగునంతవఱ కెట్టిలోపము గలుగకుండనే చూచు చుంటిని.

సుంద:—మీరుమమ్ము సాకుటలేదని యెవరు చెప్పినారు. మాఅమ్మ యేదో తెలివి తక్కువ మాట పలుకు చుండును.

నర:—నేనుమాత్ర మేనుంటిని. ఉన్నసంగతిఁ జెప్పితిని. (సూర్య నారాయణను జూచి) పంతులుగారూ! మీకుఁ గోపము వచ్చినదా! మామూలమున మీరీ శ్రమపడుట యెందుకు? మీవలన మాకు అపనిందకన్న మరేమియు లేదు. మీవారలంద ఱును సొమ్మంతయు వేశ్యకుఁ బెట్టుచుంటివని పలుకుచుండిరి గాని నిజము గనుఁగొనలేక యున్నారు. మీ వెంటనంటి తిరుగు దుష్టగ్రహముల వలన మీ సొమ్మంతయు వ్యయమగు చున్న దని వారెఱుంగలేక యున్నారు. ఈగోలంతయు మాకెందుకు? చూచినవాళ్ళు చూచిరి. మీరును నిబ్బందిలోనే యున్నారు. మాకుడబ్బు లేసి డబ్బు యొక్క నిమిత్త మీయూరఁగడవదు. వెచ్చము లకొఱకటియు, అన్నమైపషయమై యింటివారును పలికిన పలుకు

లను నుడువఁదరముగాదు. ఇంచుక గట్టిగామాట్లాడిన మీకా గ్రహంబొదవును.

సూర్య:—నరహరీ! మంచిచెడ్డలరసిన నీవేయిట్లు పలుకుచుండిన నే మందును. ఇబ్బంది యనునది యెప్పుడును నుండునా? నేను సర్వవిధములఁ బ్రయత్నము సేయుచున్నాను. తుదకు నాకు మాగాణిమంలోవున్న కొంతపొలము విక్రయించఁ దలఁచినాను. ఆవ్యాపారము నాలుగైదు దినములలోనే జరుగును. తరువాత మనకు ధనమునకేమి కొఱఁత.

నర:—మీరు మాసము దినములనుండి యిట్లే చెప్పుచున్నారు. కాని కార్యము మాత్రము జరుగుటలేదు. మీరు మా అమ్మాయి మొగముజూచిన వేళావిశేష మెట్టిదో యది మిమ్మోడబాయలే కున్నది. చెప్పఁగూడదుగాని, యెంతమంది పెద్ద మనుష్యులు, వారి పేరుల నేల బయలు పెట్టవలయు? అమ్మాయికై వార్తల బంపిరి. వారి వార్తలన్నియు, తృణప్రాయముగఁ జూచినది. ఇందులకుఁ గారణము మీ యందున్న మోహమే కదా.

సూర్య:—నీ తనూజయందు నాకు మోహము లేకపోయెనా యేమి?

తే. గీ. పుష్పవతియయ్యె నీ భార్య ♦ పొలఁతిమిన్న
యనుచు నెన్నెన్నొ వార్తల ♦ నత్తవారు
పంపినను బోవకుంటి నీ ♦ పట్టు విడిచి
గరిత! మోహమేకద దీని ♦ కారణంబు.

ఈ సంగతులన్నియు నీకు మాత్రము తెలియకున్నవా?

నర:—తెలియకేమి? యుక్తవయస్కురాలై యున్న మీ భార్య యొద్దకు మీరరిగితిరేని, మాకును నీకష్టములుండవు. మీకును

మామూలమున శ్రమయుండదు. మీఅమ్మాయి నెడఁబాయు జాలకయుంటినని మీరు పచించినందువలన ఏమి ప్రయోజనము.

సీ. దొరలకీతిసి మించి ♦ వరలు నీ "కాంపింగు"
నాదుపుత్రికకు బం ♦ గార మగునె
లబ్బెహాహోబుభోలు ♦ నిబ్బరంబగునీదు
గూడకట్టుసుతకు ♦ మేడయగునె
నున్నగానీతల ♦ సన్నగా నొఅుగు నీ
కుజనమైత్రిసతికిఁ ♦ గోకలగునె
ఇదిగో తెచ్చెద ధనం ♦ బిదిగోవచ్చెనను నీ
యుక్తి వాక్యములు మాకు ♦ భుక్తియగునె
తే. గీ. మిమ్మెనమ్మిన నూకు ధ ♦ నమ్ముకొఅత
వడకయుండ నీయకయున్నఁ ♦ గడచుటెట్లు
ధనములేకున్న వారకా ♦ మినుల పొందు
గలుగదంచును నీమది ♦ దెలియదొకో.

సుంద:—(తనలో) ఈమె యనవసరమైన మాటలాడుచున్నది. పంపి వేయఁదలఁచి నప్పుడు తగినకీతిని చల్లని మాటలతోఁ బంపక యిట్టివన్నియు నెందుకు ? (ప్రకాశముగా) అమ్మా! అల్లుడు గారితో నెప్పుడును హాస్యమేనా నీవు పరిహాస్యమున కందువు. వారు నిజమని తలంచి కోపముఁబూనెదరు. (సూర్యనారాయణనుఁజూచి) పంతులుగారు! మాయమ్మ మాటలు మీరు పాటి సేయకుఁడు.

తే. గీ. వయసుమీఱిన కొలది కో ♦ పంబు హెచ్చు
ననెడి సామెత వినలేదె ♦ యందు నల్ల

మందుపిచ్చి మాయమ్మకు ♦ నగుటచేత
దాని మాటలుపాటింప ♦ దగమమీకు.

(తల్లినిఁజూచి) ఇఁకజాలులే ఈమాట లనుటచేత నీవు గొప్ప దానివైతివి కాబోలు. అనవసర సంభాషణసేయ వలదని నీకెన్ని సారులోఁ జెప్పియున్నాను.

వర:—నా కెందుకీగోల ఇంటిఅద్దెయు, వెచ్చముల కోమటికిని నెట్లిచ్చు కొందువో. (నిష్క్రమించును)

సూర్య:—సుందరీ! నీతల్లియింత నిర్భయముగా మాట్లాడునేమి గౌర వము తెలియదా.

సుంద:—(తనలో) ఓహో! ఈతని గౌరవము. బండ్లుతోలువారి వద్దను, తన్ననుసరించి త్రాగుచున్న తిరుగు సాహేబులవద్దనే కదా! (ప్రకాశముగా) ఆ సంగతి నికమటచిపోండు. ముసలి దాని మాటలు మనకు లక్ష్యమా! (ఇంచుకయూరకుండి) ఇంతకును మీచేతిలోనికి సొమ్మెప్పుడు వచ్చును. నాకు మిమ్మును ఘడియ ఘడియకును నడుగుటకుఁ జాలకష్టముగ నున్నది కాని యిరుగు పొరుగున నున్న బాకీల తొందరచే నడుగక తప్పదయ్యెను.

సూర్య:—నేనా విషయమును గూర్చియే ప్రయత్నము సేయుచు న్నాను. నాలుగయిదు రోజులలో కార్యము సానుకూల మగును. అకారణముగ నా మహమ్మదీయ మిత్రునిచే రెండు వందల రూప్యములు నష్టము సంభవించుటచే మనకెంత శ్రమ కలిగినది.

సుంద:—ఆసొమ్ము మనము కష్టపుసకుఁదిని యుంటిమేని విచారమే యుండదు.

సూర్య:—జరిగినదానికై విచారమేల. అదిమనసొమ్ముకాదనుకొంటిని.

(లోపల)

అమ్మాయీ! పోలిశెట్టిగారు సొమ్ము అడగడానికి వచ్చినారు.

సూర్య:—ఓహో! ఈతఁడీ సమయముననే వచ్చెనా? ఆతఁడు కొంచెము ముక్కోపి నేనెదుటనుంటినేని కేకలువేయును నేనీదొడ్డిత్రోవను పోయెదను. నెమ్మదిగా చెప్పి నీవీతనిని బంపివేయుము. నేను సంధ్యవేళ వచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

నర:—(ప్రవేశించి) ఏడీ! పంతులు వెళ్ళినాడా యేమి?

సుంద:—పోలిశెట్టి వచ్చినగాక విని నెమ్మదిగా నీదారిని నరిగెను.

నర:—పోలిశెట్టని లోపలికి పంపెదను. చల్లగా నీతనిని వశముఁజేసికొనుము ఈతని వలన మనకు లాభము కలుగును. ఇంక పుయ్యూరు పంతులు పని యొడిసినది. (నిష్క్రమించును.)

[పోలిశెట్టి—ప్రవేశము.]

పోలి:—(సుందరినిఁ జూచి) అయ్యొ రామా! ఎన్నిపిల్చినా పలకరు. ఇంటికొస్తే మీయమ్మేమో, నీదగ్గిఱకు వెళ్లమంటుంది. నీదగ్గిరకొస్తే పంతులుగారు లేరంటావు. నాకేమిటేయవస్థ. ఇచ్చి తిరగ పలసి వచ్చింది.

సుంద:—మీబోటివారు మాగృహమున కెట్లు వచ్చెదరు? ఈమూలల ముననైన వచ్చుచుంటిరి.

పోలి:—మీపంతులుగారు సొమ్ము తెచ్చినారటగా. ఇయ్యరాదూ!

సుంద.—సొమ్మున్నచో మిమ్ములను చేపనియు, మాపనియు త్రిప్పెదమా? ఇదేమి! నిలఁబడియే మాట్లాడుచున్నారు. ఈకుర్చీ మీద కూర్చుండుఁడు.

పోలి:—(కూర్చుండి) ఎప్పుడువచ్చినా డబ్బులేదన్న మాటేకదా. నిక్షేపంవంటి పంతుల్ని, చిన్నవాణ్ణి యింట్లో వుంచుకొన్నావు ఇహ తక్కువేమిటి ?

సుంద:—లోకమంతయు నట్లే యనుకొందురు. కాని మాపంతులుగారి సంగతి యెవరికిఁ దెలియదు. "నోరు అప్పాలపండు. చేయి బలుసుకూర"

పోలి:—(తనలో) మంచి సక్కనిసుక్క. ఏవిటో దీన్ని సూడగానే కాస్తభవ తట్టుతూంది. (ఆలోచించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈవైశ్యుఁ డేమియో యాలోచించు చున్నాడు. చిత్తవికార ముదయించినట్టున్నది ఈతనిని క్రేగంటిచూపుల పాలుఁ జేసెదఁగాక. (చూచుచున్నది)

పోలి:—(తనలో) ఆహా ! ఏవి! ఈసూపులు. ఒక్కొక్కసూపుకి కుంచెడు సెనగ లియ్యవచ్చును.

సుంద:—సెట్టిగారూ. మీరు సాధారణముగా మాబోటివారి గృహములకు సొమ్ము బాకీయుండినఁగాని రారుకదా !

పోలి:—ఏమిపనుంటుంది. (తనలో) అబ్బో దీనిమాటలు అమృతం వొలుకుతాయి. (ప్రకాశముగా) మీ పంతులుగారు లేరా యేవిటి !

సుంద:—లేరులెండి.

పోలి:—ఇప్పుడొస్తారా ?

సుంద:—సాయంత్రముగాని రారు.

పోలి.—(తనలో) మనస్సులో మనసు లేదు. కాస్త కదిపితే యేవి - కొంపంటుకుంటుందో. అయినా నెమ్మదిగా కదుపుదాం.

(ప్రకాశముగా) సగటు షుమారున మీసంపాదన నెలకేమాత్రం వుంటుంది.

సుంద:—సెట్టిగారూ ! మీరు సామాన్యులుకారే.

పోలి:—ఏమి ! మీదీ ఒక వ్యాపారం కదా! అందుకోస మడిగినాను. అడగడం తప్పా యేమిటి ?

సుంద:—చాలుఁ జాలు. లెండి నన్ను తక్కిన వేశ్యలతోఁ బాటుగనే చూచినారా యేమి ?

పోలి:—అబ్బే ! అందరిలో ఈవూళ్ళోవున్న బోగవాళ్ళని నీమీద నుంచి దిగతుడచాలి.

సుంద:—నేను అంత అందకత్తెనా ?

పోలి:—సందేహా వేవి ?

సుంద:—పోనీలెండు. నేను కొంతవఱకు కృతార్థురాలనే. మీకు మామీద దయలేకపోయినను, సౌందర్యమం దసమానననియైన మీవినుతికిఁ బాత్రత వహించితిని.

పోలి:—దయ లేకపోవడ వేవిటి ? ఏమీ లేకపోతే యింత అరువు మీకు పెట్టుతానా !

సుంద:—మమ్ముఁజూచి యిచ్చితిరా యేమి? సూర్యనారాయణగారిని జూచి,............

పోలి:—ఆ...ఆబాతఖానీల భగవంతాన్ని నమ్మేదేవరు. ఇదంతా నిన్నుచూచే యిచ్చాననుకో.

సుంద:—మీరేమియిచ్చినను పోకచెక్కలుమాత్రము......

పోలి:—మొత్తానికన్నావు. మొన్నొచ్చిన సరుకు మంచిదికాదు. కొంచెంనాసి. ఈవాళ్ళ మంచిసరు కొచ్చింది. ఏవన్నా మొత్తెడు

సంపమన్నావాయేవిటి ? మీాయింట్లో యెప్పుడూ తాంబోళం ఖర్చౌతున్నవేగా !

సుంద:—ఇదివఱకు బాకీయే తీర్పలేదూ. మళ్ళీపద్దా !

పోలి:—పరవాలేదు. బాకీవిషయంలో నీవేమీా జడియవ్వొద్దు.

సుంద:—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా మోహసాగరమున ముంచి నాయింటికి వచ్చునట్లు జేసికొంటినేని ధన్యనగుదును. (ప్రకాశముగా) మీాఋణము మాకేల ? సెట్టిగారు యెప్పుడును మేళమునకైన బిలిచి మెలుగరు.

పోలి:—తొందరపడకు. మాబుల్లోడికి అన్నంముట్టించే పండుగ వస్తుంది. అప్పుడు మేళంపెట్టిస్తా. (ఇటునటుజూచి) వ్యాపారం మఱచి నీతో మాట్లాడుతూ కూచుంటే యెల్లాగు వెళ్ళాలి.

సుంద:—పెద్దమనుష్యులు తాంబూలమైన స్వీకరింపుడు.

(తాంబూలమిచ్చును.)

పోలి:—(తనలో) సెయ్యి తగిలేటప్పటికి వొళ్ళు జల్లుమంది. (తాంబూలము చూచుకొని) అబ్బో ! సున్నంచాలా పెట్టేవు ఇదంతా యేసుకొంటే నోరు పొక్కిపోతనూ !

సుంద:—నేను రాసియిచ్చెద. (అట్లుచేసి) ఇదిగో పుచ్చుకొనుడు.

పోలి:—నాకోసం సుట్టలుసుట్టేవే. (పుచ్చుకొని) తాంబోళంయిచ్చావు మహారాజువు. (ఇంచుకయూరకుండి) మీాపంతులు వూళ్ళోనే వుంటాడా ! ఎక్కడైనా వెళ్ళుతాడా !

సుంద:—ఏమిపని ?

పోలి:—మరేవీలేదు. నీతో కొన్నిసంగతులు సావకాశంగా మాట్లాడాలి.

సుంద:—నీకభ్యంతరమే ముండును. నీవిచ్చవచ్చిన యప్పుడు రావచ్చును.

పోలి:—ఇహ పరవాలేదు. మాటిచ్చావు. నేను వెళ్ళివస్తాను.

(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) పంతులు నేడో రేపో యూరికేగును. ఈసెట్టిని బిలిపించెద గాక. (నిష్క్రమించును)

రంగము:-[శివశంకరుని గృహము;- ప్రవేశము రామారావు.]

రామా.—(తనలో) అనేకదినములనుండి సుందరి నన్నొకసారిరమ్మని వార్త పంపుచుండఁగా నిన్న సాయంసమయమునఁ బోయితిని. ఎందులకా యనుకొంటిని. ఎట్లైనను దన యింటికి శివశంకరుని దోడ్కొనిరమ్మని చెప్పినది. ఈకార్యము నాకుసులభమే గాని, యీపని నేను చేయవచ్చునా లేదా యను సంశయము నాచిత్తమున బాధించుచున్నది. (ఆలోచించి) దీనికైసంశయింపనేల ? దీని వలన నాకుఁగూడఁ గొంత లాభము కలుగును.

సీ. ఉద్యోగమాశించి ♦ యువిదలఁ దమపైన
నధికార్లకునుదార్చి ♦ యలరువారు
ధనమునకాశించి ♦ ధనకామినీమణు
లనుహితులకుఁదార్చి ♦ తనరువారు
హితులకుఋణముల ♦ నిప్పించి యిటునటు
తోచినసొమ్మును ♦ ద్రోచువారు
శిష్టులవంచింప ♦ సృష్టించిపత్రముల్
పరులకొంపలఁదీసి ♦ వరలువారు

తే. గీ. దొంగ సాక్ష్యంబులిచ్చుచు ♦ తొలగువారు
వీరవారికిబోరు గ ♦ ల్పించువారు
గలరు పెక్కండ్రుపురుషులు ♦ క్ష్మాతలమున
నందులో నొక్కడను శంకఁ ♦ బొందనేల.

శివశంకరుని హృదయము నెట్లయినను సుందరిపైఁ జిక్కునట్లు జేసితినేని సుందరితో స్నేహము మాటకేమి, శివశంకరునివద్ద యేదో నెపమున ధనము గైకొనుచు నుండవచ్చును. (ఎదుటఁజూచి) అదుగో శివశంకరుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.

(శివశంకరుఁడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) మిత్రమా నీవు వచ్చియెంతసేపయినది.

రామా:—ఇప్పుడే వచ్చితిని.

శివ:—రమ్ము ఇటఁగూర్చుండుము. విశేషములేమి ?

రామా:—విశేషములేమున్నవి ? (ఇంచుకయూరకుండి) సూర్యనారాయణ విక్రయించఁదలంచిన పొలమునుగూర్చి నీవేమైన యాలోచించితివా ?

శివ:—ఆలోచన కేమియున్నది. అనవసరమైన కార్యములందు బ్రవేశించుటకు నాచిత్తము సమ్మతింపక యున్నది. అది మనము కొంటిమేని ముందేమి కలఁతలు సంభవించునో లేనిపోనిది తెచ్చి నెత్తిపై బెట్టుకొననేల ?

రామా:—ఆతఁడా విషయమై యనేక ప్రయత్నములు సేయుచున్నాఁడు కాని యెవరోకొనుటకు సంసిద్ధులైయున్నట్లు తెలిసినది.

శివ:—ఆతఁడిప్పుడా భూమిని విక్రయించుట కంత తొందరపడనేల ?

రామా:—తొందరగాకేమి? కర్త్రపురమునుండి యాతఁడు తెచ్చి యుంచిన సుందరి యున్నదికదా తక్కిన విషయము లెట్లుండి నను దాని పోషణము మఱచియుండరాదు కదా!

శివ:—వేశ్యావిషయమున నేమాత్రము లోటురాగూడదు కదా! ఈతఁడిట్టి వ్యాపారములు సేయుచు నెన్నాళ్ళు సుందరిని పోషించును.

తే. గీ. ధనసతులకు ధనంబే ప్ర ♦ ధానమరయ
నట్టిచోనది లేకున్న ♦ నవ్వెలంది
వానిపైగడు ననురాగ ♦ భావమూని
దనరుచుండునె నోరులను ♦ దలఁపకుండ.

రామా:—నీవు చెప్పినమాట నిశ్చయమే; కాని సుందరి విషయమట్టి దిగాదు. తక్కిన వేశ్యలకును దీనికిని భేదమున్నది. కర్త్రపుర మున నదియున్నప్పుడేమి జరిగెనో మనకుఁ దెలియదుగాని యిక్కడకు వచ్చినప్పటినుండియు సూర్యనారాయణను దప్ప నన్యులను గన్నెత్తిచూచి యెఱుఁగదని దృఢముగాఁ జెప్పఁ గలను. దానింగూర్చి ప్రయత్నించిన నా స్నేహితులలోఁ గొందఱుగూడఁ జెప్పియున్నారు. గాని, యికముందు దాని చిత్తవృత్తియెట్లు మారునో చెప్పఁజాలను.

శివ:—ఎందుచేత?

రామా:—ఏమున్నది? సూర్యనారాయణుని చేత ధనముసున్నయగు టయే యిందులకుఁ గారణము. సుందరి తల్లి సూర్యనారాయ ణునకు గొలఁది దినములలోనే స్వస్తివాక్యము జెప్పునని తోచును.

శివ:—సౌందర్యవతియగు నాసుందరికి సూర్యనారాయణ లేకున్నచో గొఱత కలుగునా ?

రామా:—కాని, తన్నుఁజేపట్టిన వారియెడల నా కాంత విశ్వాస మించి మెలంగును.

శివ:—సౌందర్యమున నాసుందరి కీపురమున నెవ్వరును సాటిగారని విని యుంటిని.

రామా:—(తనలో) ఈతనికాసుందరియందు మోహము జనింపఁజేసె దనుగాక ! (ప్రకాశముగా) అందుకు సందేహ మేమున్నది ? ఏమహారాజు గర్భముననో జనింపఁజేయుట మఱచి, విధాత దానిని వేశ్యగాఁ జేసినాడు.

శివ:—ఏమీ ! ఆకాంత యంత సౌందర్యవతియా ?

మ. తలిరుంబోడులఁ జూచితెందరినొ యీ ♦ ధాత్రీస్థలిం, గాని యా
యలివేణీమణికిన్ సమానయగు, న ♦ బ్జాతాక్షి లేదెందు ; ని
ర్మలసౌందర్య వయోవిలాసవిభవ ♦ ప్రాగల్భ్య సంపన్నగా
బలుకంజెల్లును దానినేయనుచు నే ♦ వ్రాకుత్తుమువ్మాటికిన్.

తే. గీ. వనజభవుఁడు జగమునందు ♦ వనితలందు
మేటిగాసేయ, సృష్టించె ♦ మెలతనట్లు
గాకయుండిన నాభువ ♦ నైకమోహ
నాద్భుతాకారమునునే ♦ యనుగుసఖుడ.

శివ:—(తనలో) వారసతులం దట్టి సౌందర్యవతి లేదని వినియుంటిని ఆవధూటిం దిలకింప నాకుఁ గోర్కె—యెుదవె. కాని, యెుకరి స్వాధీనముననున్న యా యింతి గృహమున కేరీతిఁ బోవుదును. (ఆలోచించును.)

రామా:—మిత్రమా! ఆలోచించుచుంటివేమి ?

శివ:—సఖుఁడా! ఏమున్నది ;

తే. గీ. భువనమోహినియైన యా ♦ పూవుబోడి
నొక్కసారిచూడఁగ గోర్కె ♦ యొదవె; నొకని
వశమున నలరుచుండిన ♦ వనితకడకు
జనుట యెట్లని మదిలోన ♦ శంకవొడమె.

శివ:—నిజమే. కాని యీ విషయము నీవతిరహస్యముగ నుంచవలయును.

రామా:—నన్నన్యునిగా దలంచెదవేల ? నిన్ను రేపు సంధ్యాసమయమున సుందరి గృహమునకుఁ గొనిపోయెదను. నీవు సంశయింప వలదు. నేపోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

శివ:—(తనలో) రామారాయుని మూలమున సుందరీ సౌందర్యవార్ధిసి నోలలాడెదఁగాక ! (నిష్క్రమించును.)

రంగ:-[సుందరిగృహము:—సుందరి ప్రవేశము.]

సుంద:—(తనలో) మాతల్లి నిష్ఠురవాక్యములకు భయమంది సూర్యనారాయణ వచ్చుట మానినాఁడు. పోనిమ్ము. ఇదియు నొకమేలె, (ఇంచుక యూరకుండి) రామారాయునితో శివశంకరునిగూర్చి చెప్పియున్నాను. ఆతఁడీ విషయమునుగూర్చి ప్రయత్నము సేయునో సేయఁడో !

తే. గీ. సఖునివాక్యంబువిని శివ ♦ శంకరుండు
నాకడకువచ్చెనేని, వ ♦ నంబునందు
వలనుబన్ని మృగంబుల ♦ బట్టు వేట
కానిపగిది బంధించెదఁ ♦ గాకవాని.

శివశంకరుఁడు ధనవంతుఁడును, భోగపరాయణుఁడును నగుటం జేసి నాకెంతయుఁ దగినవాడు. ఇంతకును నాతఁడు నా గృహంబునకు రావలయును గదా !

[నరహరి—ప్రవేశించును.]

నర:—(సుందరినిఁ జూచి) అమ్మాయీ ! శివశంకరశాస్త్రిగారు రామారావుగారితో వచ్చుచున్నారు.

సుంద:—(తనలో) భాగ్యము పండినది.

(శివశంకరుఁడు—రామారావు ప్రవేశము.]

శివ:—రామారాయా ! మనరాక సూర్యనారాయణునకుఁ దెలిసెనేని యాతఁడేమి తలఁచునో కదా !

రామ:—మనరాక యాతనికేగాక హరిహరులకైనను దెలియదు.

నర:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఇటు దయసేయుఁడు. (సుందరినిఁజూచి) ఎన్నఁడును రాని మహానుభావులు మన గృహమున కరుదెంచినారు. ఎట్లు గౌరవింతువో.

శివ:—(సుందరినిజూచి తనలో)

ఉ. ఎందఱులేరువారివన ♦ జేక్షణ లిప్పురమందుఁగాని యీ
యందముచందమున్ గలిగి ♦ నట్టి సతీమణిఁజూడనైతి; దీ
నిందగసృష్టిఁజేసి తన ♦ నేర్పునుజూపె భళా విరించి; యీ
యిందునిభాస్యఁజూచుటను ♦ నేను గృతార్థుడనైతి నెంతయున్.

ఈ భువనైక సుందరిని గూడినప్పుడే నాజన్మ ధన్యతవహించును.

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) వందనములు. ఈ యాసన మలంకరింపుడు. (రామారావునుజూచి) రామారావుగారూ ! ఇట దయసేయుఁడు.

(ఇరువురును వేరువేరు పీఠములపై నాసీనులగుదురు.)

సుంద:—(శివశంకరునిఁజూచి)

తే. గీ. పావనంబైన గంగాప్ర ♦ వాహమెలమి
చోటినేలపై బారిన ♦ సరణిపరము
పావనచరితులౌచును ♦ వరలుమీరు
నాగృహంబున కేతెంచి ♦ నారునేడు

ఆర్యా ! మీరాకంజేసి నేనెంతయుఁ గృతార్థురాల నైతిని.

నర:—అమ్మాయీ ! నిజము జెప్పితివి.

శివ:—సుందరీ ! నీకు నాయందున్న గౌరవభావంబున నట్లు బలికెదవు గాని, నాయందున్న విశేషమేమి ?

తే. గీ. అతివ భూలోకరంభవై ♦ యలరునీదు
ప్రాపు జేరిన సూర్యనా ♦ రాయణుండు
కడుకృతార్థుఁడనవలదె ♦ కమలనయన
కాకయుండిన నీపొందు ♦ కలుగు టెట్లు.

సుంద:—సరిసరి. ఏంతమాట సెలవిచ్చితిరి.

శివ:—సూర్యనారాయణ గారిమమునందే యున్నవాడా ?

నర:—రసగ్రహణ పారీణులగు తమకుఁ దెలియని విషయము లేముండును.

తే. గీ. విత్తమేమియుఁగోరక ♦ విటునియెడల
బ్రేమఁజూపిన మంచిదా ♦ వెలవెలంది
విత్తమడిగిన యంతనే ♦ విటునకాగ్ర
హంబొదవి యిల్వెడలుఁగాదె ♦ యలఘుచరిత.

శివ:—(తనలో) ఈమె వాక్యములఁ జూడఁగా ద్రవ్యలోపముచే సూర్యనారాయణుఁడు వచ్చుచుండుట లేదని తోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) రసజ్ఞత లేనివారట్లు సేయుదురు (రామారావునుజూచి రహస్యముగా) మిత్రమా! మనమిచ్చోట కరుదెంచినందులకు, సుందరి విషయమై యేమైనఖర్చు పెట్టకపోయిన చో గౌరవముగ నుండదు. నీదగ్గిరనున్న లెక్కయిచ్చి "విస్కీ" బుడ్డి యొకటి తీసికొనిరమ్ము. తగిన ఫలహారంబులఁ గూడఁ గొనితెమ్ము. ఈకార్యమున నిన్ను నియోగించితినని మఱియొకవిధమున భావింపవలదు.

రామా:—ఎంతమాటఁ బలికితివి! (నిష్క్రమించును.)

నర:—అమ్మాయీ! దాసి పిల్చుచున్నదికాబోలు.

(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈతని నెట్లయినను నావశము జేసికొంటినేని నాకేకొఱంతయు లేక యుందును. (ప్రకాశముగా). మీరు విచ్చేయుటంజేసి నాగృహము పావనమైనది.

శివ:—కాదు. కాదు. నిన్ను నేడు జూచుటకు నాకన్నులు పూర్వజన్మమున నెంతో సుకృతము జేసుకొని యున్నవి.

సుంద:—నేను మీ వినుతికిఁ బాత్రురాలను గాను. ఏమైనను నేడు దారితప్పి మాయింటికి వచ్చినారు.

శివ:—

ఉ. ఎన్నిదినాలనుండియొ, స ♦ తీ నినుజూడగగోర్కె చిత్తమం
దున్నది, యేమిసేయుదును ♦ నొక్కని యుంపుడుకత్తెవౌచు నీ
వున్న తెఱంగెఱింగి మది ♦ యొప్పక యుండెను, వచ్చిపోవఁగాఁ
గన్నులకర్వుదీఱ నినుఁ ♦ గంజదళేక్షణ నేడు చూచితిన్.

సుంద:—ఎన్నిరోజులనుండియో నాయంతట నేను మీకు వార్తఁ బంపుటకై ప్రియత్నించుచుంటిని. మొన్నటిదినము సాయంసమయమున నేనే మీగృహంబునకు రాదలంచితిని. కాని, యంతకుమున్నావంతయుఁ బరిచయము లేనప్పుడు వచ్చితినేని మీ చిత్తమున కేమి యాగ్రహ మొదవునో యని యూరకుంటిని.

శివ:—(తనలో) ఇట్లు పలుకు వేశ్యను నేనెందును జూడలేదు. ఈమె నన్నుఁగూర్చి విని, చిత్తమునన్ను బ్రేమించెఁగాబోలు. ఇట్టి సౌందర్యవతిని విడువరాదు. కాని యీమెను సూర్యనారాయణ సంపూర్ణముగవిడిచెనో లేదో యారయవలయును. (ప్రికాశముగా) రమణీ!

తే. గీ. సూర్యనారాయణుఁడు నిన్ను ♦ సొంపుమీఱ
నన్నివిధములఁ జూచుచుఁ ♦ నలరుచుండ
నైదికుఁడ రసజ్ఞతలేని ♦ వాఁడ నన్ను
నింతగాదలచెద వేల ♦ యిగురుబోడి.

సుంద:—ఎవరి ఘనతవారు చెప్పుకొందురా? మీరు రసజ్ఞతలేని వారని చెప్పిన నెవ్వరు నమ్ముదురు. ఈ మాటలకేమి లెండు.

సీ. మేడూరు వేశ్యకు ♦ మేడకై ద్రివ్యస
హాయంబుసేయుట ♦ యరయలేదె
శ్రీకాకుళపురస ♦ సీరుహాక్షికి గజ్జె
లొడ్డాణము నొసంగి ♦ యుండలేదె
యేలూరు సానియా ♦ హేలావతిని
గొన్నినాళ్ళుంచు కొనుట వి ♦ నంగలేదె
నూజివీడ్పురిలోన ♦ రాజవదనకు గ
న్నెరికంబు సేయుట ♦ యెఱుఁగలేదె

తే. గీ. యింతయేల ? మొన్న నెకదా ♦ యిటకు వేడ్క-
వచ్చిన శనివారపుపేట ♦ భద్రగిరిని
సత్రమందునఁ బదిదివ ♦ సంబులుంచి
వలసిన ధనంబు నిచ్చుట ♦ దెలియలేదె.

శివ:—(తనలో) ఈ సంగతులన్నియు దీనికెట్లు దెలిసెనో కదా. (ప్రకాశముగా)

తే. గీ. ఎందరుండిన నేమి ప ♦ ర్వేందువదన
మహిత సౌందర్య మరిదు న ♦ మానులెవరు
నీకు ; రూపమందున నీకు ♦ నీవెసాటి
సత్యమే వచియించితి ♦ జలరుహాక్షి.

సుంద:—నేను మీపజ్జంజేరి సుఖించుటకు నిరంతరమును వేయిదేవుళ్ళకు మ్రొక్కుచుంటిని లోకమున స్త్రీలు అందులో వేశ్యలు తమవలపును బయలు పఱచరు. నేను కల్ల కపటంబు లెఱుంగని దానవగుటంజేసినా హృదయమును మీకు వెల్లడించితిని మీపదసేవఁజేసికొని కృతార్థురాలనగుట కీసేవకురాలి కాజ్ఞ యొసంగుఁడు.

సీ. కడుపునింపుకొనంగఁ ♦ గల్లమాటలు పల్కి-
యమిత దుర్యశమును ♦ నందకుండ
విత్తమార్జింపఁగా ♦ విటులకు మానంబు
సిగ్గులేకక్రియము ♦ సేయకుండ
కులవృత్తి యిదియంచు ♦ కుంటికురూపుల
జేరనిచ్చుచుకోత ♦ జెందకుండ

నగలునాణెములకై ♦ తగనివారిని గూడి
సంకటంబులఁ గాంచి ♦ చావకుండ

తే. గీ. యితరవేశ్యలకెల్ల గ ♦ న్నెత్తుగాగ
బంజరంబున శారిక ♦ భంగినన్ను
బంధితగజేసి మీ కృపా ♦ పంజరమున
నిలుపుకొనుఁడింక వేడెద ♦ లలితచరిత.

దిక్కుమాలిన యీ వేశ్యకులమునఁ బుట్టినందులకెంతయుఁ బరితాపమును బొందుచుంటిని. కడుపుకూటికై తుచ్ఛవృత్తినిబూని చరించుటకు నా చిత్తమొప్పకయున్నది. రసజ్ఞులగు మీయందుఁజేరి జీవయాత్రగడుపఁ దలంచితిని.

శివ:—(తనలో) ఆహా! అమృతోపమానంబులగు నీను పలుకులు వేశ్యలయందిట్టి దానినెందును జూచియుండలేదు. ఇది నాయదృ ష్టమునందుండఁ దగినకాంత (ప్రకాశముగా)

మ. తరుణీరత్నమ నీగుణంబులకు మో ♦ దంబెంతయుం గల్గెనీ
చరితంబెంతయు శ్లాఘ్యమై దనరె నీ ♦ చందంబునన్ మెల్గనే
శరదిందు ప్రతిమానబింబముఖి వే ♦ శ్యాసంఘమందొందు సు
స్థిరపేర్మంబుదయింపఁజేసెఁ గదరా ♦ జీవాక్షి నీవాక్యముల్.

తే. గీ. సుదతి సత్యంబువినుము నీ ♦ సోయగంబు
హితుఁడు బల్కిన యంతనే ♦ మతిచలించె
గరువుదీరంగ నీరూపు ♦ గాంచినంత
పంచబాణుఁడు శరముల ♦ పఱపదొడఁగె.

నేను నీ సౌందర్య పాశమున సంపూర్తిగ జిక్కితి?

మ. పరివార్నవ్వీన నవ్వనీ హితులు దో ♦ షంబంచు నగ్గింపనీ
సిరభాగ్యంబు నశింపనీ సతియు దా ♦ జత్తెంబులో గుందనీ
గురువుల్ దూషణసేయునీ సుజనులున్ ♦ గోపింపనీనిన్ను నన్
దరుణీరత్నమ యేలువాడనిక మో ♦ దంబార సత్యంబుగన్.

ఇంక నేను నీవాడను నీవు నాదానవు.

సుంద:—(తనలో) విశేషప్రియత్న మవసరములేకుండనే యీతఁడు జిక్కినాడు (ప్రకాశముగా) ఆర్యా! ఇప్పటికి నేను కృతార్థురాలనైతిని.

(రామారావు ప్రవేశము.)

శివ:—(రామారావును జూచి) మిత్రమా! వచ్చితివా! నేచెప్పినది తెచ్చితివా!

శివ:—అందుకొఱకరిగినప్పుడేల గొనిరాకయుందును.

(బ్రాంది బుడ్డి దీయును)

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఆర్యా! అదియేమి?

శివ:—ఇదియేమో నీకుఁ దెలియదా. ఇది ఆనందసుధ.

సుంద:—అంత కఠినపదమున కర్థము తెలిసికొనఁజాలినంత విద్య నాయొద్ద నున్నదా?

శివ:—

మ. వనితాయయ్యది "విస్కి" నాబడు సుధా పాత్రింబు మర్త్యాళితా
విన నానందమహాహ్లాదధిన్ జెలఁగుచున్ ♦ విజ్ఞానముంగాంచి, ము
క్తిని సాధించెడు మార్గముంగనును సం ♦ దేహంబు లేదింతయున్
వినగాయుండవె దీని దివ్యమహిమన్ ♦ బింబాధరీ సుందరీ.

సుంద:—సరిసరి! ఇదియా! మహనీయ గుణాఢ్యులయిన మీకుఁగూడ దీనియందభిరుచియేనా?

శివ:—వేదాంత తత్త్వవిదులు కావలయునన్న వారు దీనిని గ్రోలితీర వలయును. (ఇంచుక యూరకుండి) దీని మహిమ చెప్పవలసినది కాదు. ఇంచుక చవిఁజూడుము. మీయింట నేదైన కాచపాత్రయున్నఁ దెమ్ము.

రామా:—అవసరములేదు. ఇక్కడయుండునో లేదో యని దానిని గూడ తెచ్చితిని. (గ్లాసు నిచ్చును)

శివ:—(పుచ్చుకొని) సఖుడా? నీవిజ్ఞానమెంతయు శ్లాఘ్యము. (గ్లాసులో సురను బోసి) రామారాయా! ముందునీవు స్వీకరింపుము.

రామా:—ముందు నేనే స్వీకరింపవలయునా! కానిమ్ము. నీమాట గాదననేల? (పుచ్చుకొని త్రాగును)

శివ:—(మరల గ్లాసులో సురను బోసి) సుందరీ! నీవించుక దీనిం గ్రహించినఁగాని నాచిత్తమున కానంద మొదవదు.

సుంద:—శాస్త్రిగారూ! ఈసురాపానమునకు నేనెప్పుడును నలవాటు పడియుండలేదు.

శివ:—సుందరీ! నాయాజ్ఞఁ బరిపాలించుటకైన, నీవు దీనిని జవిఁజూచి తీరవలయును.

సుంద:—కానిండు మీ చిత్తమువచ్చినట్లే చేసెదను. (కొంచెము త్రాగుచున్నది)

రామా:—(తనలో) ఈముండ యిదివరకెన్ని సారులు త్రాగినదో

శివ:—ఇక నావంతున్నది. (గ్లాసులోపోసికొని త్రాగి) మిత్రమా ఇది క్రొత్తసరకు.

రామా:—నేను వెళ్ళినప్పుడు సరియైన తకమీయకపోయినచో వాని గుండెలు చీల్చివేయనా ?

శివ:—(తలద్రిప్పుచు) అవును గుండెలు చీల్చివేయుటయే కాదు. కంఠము పిసికివేయుదుము. మనపేరుచెప్పినచో తుపాకిపేల్చిలదు.

సుంద:—(తనలో) ఓహో ! ఈమద్యముయొక్క ప్రభావమేమి ఈతఁడు చిలుక పలుకులకుఁ బ్రారంభించి నాడు.

శివ:—(మద్యపానవశమున) సుందరీ ! నీవీయద్దె కొంపలయందుండుట బాగులేదు. ఆసూర్యనారాయణ యిన్నిదినములు నీ గృహము నందుండెనే ననుమాటయెగాని శాశ్వతముగ నుండునట్లు నీకేమి ! చేసినాడు ? ఏమి ! రామారాయా, నిజమా ! అబద్ధమా ! సుందరియే నాయధీనమున నున్న......చెప్పనా ? ఇది భోజనముసేయుట కొకగది, వంటకు వేరుగది, చుట్టములువచ్చిన మర్యాదచేయుట కింకొకగది, దీనితల్లికొకగది, స్నేహితులెవ్వరైన నా కొలకిచ్చుటకు వచ్చిన వారితో నేను మాట్లాడుట కొకగది. ఈతీరున నుండునట్లు దివ్యభవనము గట్టించకుందునా ! సుందరీ ! ఈ రోజునుండి నీవు నాదానవు. ఇక నెవ్వరు నీగడప దొక్కరాదు. తెలిసినదా నీ కేమికొఱతరాదు.

రామా:—(నెమ్మదిగా) మిత్రమా ! ఈ కేకలేమి ! ఇంతపైత్య శరీరమేమి ?

శివ:—వెఱ్ఱివాడా ! నాకుమతిలేక యిట్లుమాట్లాడు చుంటినని తలంచితివా యేమి ! ఈమాత్రమునకే.

రామా:—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా గృహమునకుఁ జేర్చవలయును. (ప్రకాశముగా) శివశంకరా ! ఇంటివద్ద నీకై వేచియుందురు. త్వరగా నేగుదముఁరమ్ము.

శివ:—ఇంటివద్ద......ఎవరు ఓహో! సుందరీ! నీవుగూడ నావెంట వచ్చెదవా యేమి!

రామా:—మిత్రమా! మనము తిరిగి రేపు రావచ్చును.

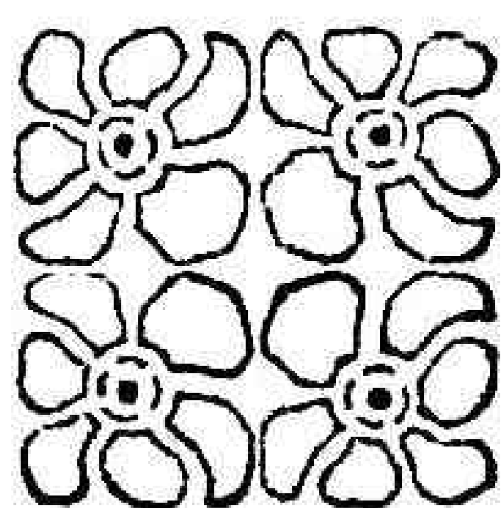
శివ:—రావచ్చు నేమి! సుందరిపై నేను సర్వ స్వాతంత్ర్యములఁ బొందితిని.

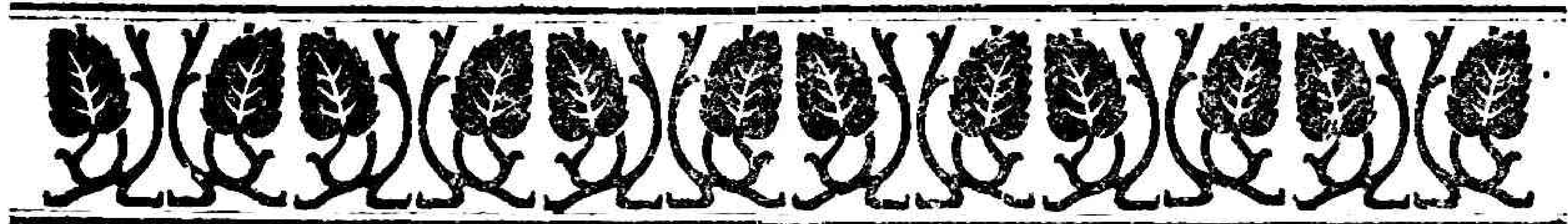
రామా:—మంచిదేరమ్ము.

(శివశంకరునితో నిష్క్రమించును)

సుంద:—(తనలో) నెమ్మదిగా వెచ్చములిచ్చు పోలీసెట్టిని వశముఁజేసి కొంటిని. శివశంకరుఁడుగూడ నామోహసాగరమున మునిఁగినాఁడు ఇక నేగోఁఅంతయు లేదు. (నిష్క్రమించును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

సువర్ణపాత్ర.

తృతీయాంకము.

రంగము:—[శివశంకరునిగృహము—ప్రవేశము—శివశంకరుఁడు]

శివ:—(తనలో) అక్కటా! ఇదియేమివింత! ఎంతయోముచ్చటపడి, చేయించుకొనిన సువర్ణపాత్రి గృహంబునఁ గానరాకయున్నది. దీనికిఁ గారణము నాకిసుమంతయుఁ గానరాకయున్నది.

తే. గీ. పనితనమునంతయునుజూప ♦ వలయునంచు
స్వర్ణకారునితోఁ జెప్పి ♦ పరమముదము
మీఱఁ జేయించుకొనినట్టు ♦ మేటిహేమ
పాత్రికానరాదేమని ♦ వగచువాఁడ.

నాకలిముదంబునఁగూర్చుచుండు నాపాత్రి నెవరుదొంగిలించిరో కదా. నేను గృహంబువిడచిపోవునప్పుడు దానిని జాగ్రత్తపెట్టుకొనియే పోవుచుంటిని. ఈవిషయమై యెవ్వరినడుగుదును. నాభార్య దానినెచ్చటనుంచితినో చూడలేదని చెప్పెను. (ఇంచుకయూరకుండి) నాకొఱకు వచ్చుచుండు స్నేహితులలో నెవ్వరో తస్కరించియుందురు. కాని నిశ్చ

యముగ నీవే దొంగిలించితివని యెవ్వరిని ధైర్యముతో నడుగగలను. అడిగితినేని వారికి విరోధినగుట నిశ్చయము. కావున నీసంగతినిం గూర్చి విచారింపక యూరకొనుటయే యుత్తమము. (ఎదుటంజూచి) అదిగో గడియారం మెనిమిది గంటలుకొట్టినది. సుందరి నారాకకై వేచియుండును. సత్వరముగం బోవలయును. (ఇంచుక నడచును.)

(ముకుందశాస్త్రి—ప్రవేశము.)

ముకుం:—(శివశంకరునిజూచి) మిత్రమా! శివశంకరా! ఎక్కడికో బయలుదేరితివే ?

శివ:—ఓహో! ముకుందశాస్త్రియా! బయలుదేర నెంచుచుండంగా నీవొక్కడ వెదురుగావచ్చుటయేగాక యెక్కడ కరుగుచుంటి వని యమంగళవాక్యముగూడం బలికితివా ?

ముకుం:—ఏదియైన ఘనకార్యము మనంబున సంకల్పించుకొని, వెళ్ళు చుంటివా యేమి ?

శివ:—ఘనకార్యమేమియులేదు. అనుదినమును బోవుచుండు గృహ మునకే.

ముకుం:—అనగా నాకర్థము తెలియులేదు.

శివ:—నీకా ! అర్థముదెలియనిది.

ముకుం:—సుందరి గృహమునకేకదా !

శివ:—నీకుం దెలియనిదేమున్నది ?

ముకుం:—మిత్రమా ! అయిదు నిమిషములు గూర్చుందువా ?

శివ:—మధ్యాహ్నసమయమున నావకాశముగం గూర్చుండ వచ్చును గదా !

ముకుం:—సుందరి యింటికి యించుక యాలస్యముగా వెళ్ళగూడదా యేమి ?

శివ:—నే నీరోజున నెనిమిదిగంటలకు సరిగా వచ్చెదనని చెప్పియుంటిని. అది నాకై వేచియుండును.

ముకుం:—శివశంకరా! బాల్యస్నేహితుండను సహపాఠిని అగుటం జేసి, నీతోఁ గొంతవఱకు ముచ్చటించఁ దలచితిని.

సీ. సకలశాస్త్రంబులు ♦ సమధికశ్రద్ధతో
సజ్జనుల్ నుతియింపఁ ♦ జదివినావు.
చదువుటేగాక ♦ భాషాసాగరంబును
గుంభసంభవుకీతిఁ ♦ గ్రోలినావు
గ్రోలుటేగాక స ♦ త్కులధర్మముల నెల్ల
సంపూర్తిగాఁజూడ ♦ జాలినావు
చూచుటయేగాక ♦ నాచరణంబు నం
దుంచుచుఁ గొన్నినా ♦ ళ్లొప్పినావు
తే. గీ. అట్టినీవేడ కటకటా ♦ యాటవెలఁది
మోహసాగరంబున నిట్లు ♦ మునుగు టేడ
నిజకులాచారధర్మముల్ ♦ నీటఁగల్పఁ
దలఁచితో! యిదినీకును ♦ దగదుతగదు.

నేను నిరంతరమును నీయభివృద్ధిఁ గోరుచుండినవాడ నగుటం జేసి, యిట్లు జెప్పసాహసించితిని.

సీ. కనుసైగలను జేసి ♦ ఘనమోహపాశంబు
నందుదగుల్కొను ♦ నట్లుజేసి
యింటికిఁ జేరగా ♦ నిచ్చి, కపటమైన
వలపునుజూపించి ♦ పలువిధముల

మృదువాక్యములచేత ♦ మెప్పించి, త్రుటియైనఁ
దన్నెడబాసిన ♦ దాళజాల
నట్లునటించుచు ♦ ననురాగచేష్టలఁ
జూపుచుహితపున ♦ నోపుకొలది

తే. గీ. విటునిచిత్తంబుగఱగించి ♦ విత్తమెల్ల
సంగ్రహించి, తుదకు వృద్ధ ♦ జననిఁజేత
స్వస్తిఁజెప్పించునవ్వార ♦ సతినిఁజేర
దగునెఁ యక్కటాసీవంటి ♦ ధర్మగుణులు.

శివ:—

తే. గీ. నీవువచియించుమాటలు ♦ నిశ్చయంబు
గణికలందున నుండుట ♦ కాని, యావె
లందులకును సుందరియైన ♦ సుందరికిని
మిగుల భేదంబుగలదయ్య ♦ జగతియందు.

మిత్రమా! నీవు సుందరిసంగతి పూర్తిగ నెఱింగినవాడవు కాక పోవుటజేసి యట్లు బలుకుచుంటివి. అది సామాన్య వేశ్యలవంటిదికాదు.

మ. అవనీశాగ్రణికిన్ సతీమణిగఁజేయం ♦ గామనంబందు, నెం
చి; విశేషంబుగ యత్నమున్సలిపి, రా ♦ జీవాక్షినీభంగినిన్
భువివేశ్యామణిగా సృజించెఁగమలో ♦ ద్భూతుండు; నద్దానికే
ను వయస్యా! యెఱిగింపఁజాలగతమున్ ♦ ముమ్మాటికిన్నమ్ముమా.

అది వేశ్యయైనను నాయందు సహధర్మచారిణీ వ్రతము నవలంబించి యున్నదని నేను నొక్కి వక్కాణింపఁ గలను.

ముకుం:—మిత్రమా! సమస్తము దెలిసిన నీ వెంత యజ్ఞానాబ్ధిలో బడుచుంటివి.

"సీ. చింతపండాదిగాఁ ♦ జిల్లర వెలలేక
వెచ్చమిచ్చెడి వైశ్య ♦ విటుఁడొకండు
పునుగత్తరువు గులా ♦ ల్వొడిజవాజి కరాట
వాసనలకు లబ్బె ♦ వాఁడొకండు
చీరలురవికలు ♦ చీటితానులు నిచ్చి
వచ్చునేస్తపుసాలె ♦ వాఁడొకండు
కోరినవస్తువుల్ ♦ కొఱంతలేక యొసంగు
గల యిష్టుఁడగు సావు ♦ కారియొకడు.
గీ. ఇంకవిటులెందఱో వెల ♦ యింతులకును
వారిసుఖభాగ్యపదవి యా ♦ బ్రహ్మకెఱుక"
అని గణికాగుణ ప్రవర్తన తారావళియందు నీవు చదివిన పద్యము మఱచిపోయితివా యేమి?
శివ:—ముకుందశాస్త్రీ! గ్రంథములయందు గవులు రచించిన వానిం బట్టియా నీవిట్లు బలుకుచుంటివి.
సీ. చింతామణీ వార ♦ కాంతాయుతుండైన
బిల్వమంగళుమాట ♦ వినఁగలేదె
నిరతంబు ధనకామి ♦ నీలోలుఁడైనట్టి
కాళిదాసుని జూడ ♦ గాంచలేదె
వెలవెలందుల పొందు ♦ కలితమోక్షమనిన
శ్రీనాథుస్థితి జెవిఁ జేర్పలేదె
పణ్యాంగనాస్నేహ ♦ భాగ్యంబునందూగు
ధూర్జటినడతలు ♦ దోఁచలేదె
తే. గీ. గ్రంథములకేమి యెన్నైన ♦ వ్రాయవచ్చు
నిజమునరయుంగ నొక్కింత ♦ నిర్మలాత్మ

డైన కవిరాజులేడయ్య ♦ యువనియందు
కవుల వాక్యములు దలఁప ♦ గాఁబనేమి.

ముకుం:—నీవికటప్రశ్నములకు నేనేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁజాలను. మంచిసంగతులనే యేల యుదాహరణముగా దీసికొనరాదు.

సీ. కులకాంత నెడబాయ ♦ వలపు మందులఁ బెట్టి
విటుల జేరగదీసి ♦ విత్తమే ప్ర
ధానముగఁ దలంచి ♦ ధర్మవిచారణ
సేయక మదిలోన ♦ రోయకుండ
కుంటిదైనను మఱి ♦ గుడ్డిదైనను వేళ
పాళలు జూడక ♦ పశులరీతి
గలయుచుండు గణిక ♦ కాంతల కనురాగ
మేరీతినలవడు ♦ నెవ్వరైన
తే. గీ. విన్న నమ్మదు రేదీని ♦ బేలసఖుడ
దెలిసియుండియు సర్వంబు ♦ బలికెదేల
యిట్లు; నీవుంచుకొనినట్టి ♦ యింతివేశ్య
కులమునందున జన్మించి ♦ యలరలేదె.

ఉ. ఎందఱిఁ జేరదీసె, మఱి ♦ యెందఱితోడ రమించి మించె, నిం
కెందఱి గొంపలార్పె? విటు ♦ లెందఱి జోగులుగాగ జేసె ; నిం
కెందఱి ధర్మపత్నులను ♦ నేడ్వగ జేసెను నీదు వేశ్య ; యా
యిందునిభాస్య వర్తనము ♦ నెవ్వరెఱుంగరు మిత్రరత్నమా.

కర్తపురమున నెందఱికి సన్యాసమిచ్చెనో ! ఇంతయేల ? మన కన్నులముందు సూర్యనారాయణ యడుగంటిపోవుట కెవ్వరుకారణము.

తే. గీ. మంచికులమున జననంబు ♦ గాంచి ; పూర్వ
దత్తమైనట్టి ధనముతో ♦ దనరి ; కన్న
మిన్నెఱుంగక, వారకా ♦ మినిని మఱగి
నేడు జోగియై తిరుగుట ♦ జూడలేదె.

మ. "ధనమాపోవును; మానమాచెడును; నిం ♦ దానెత్తిపై కెక్కు; లో
ననుమానింతురు తల్లిదండ్రులు; కులం ♦ బావన్నెకుందక్కు; నూ
తనమాంద్యమ్ము ఘటిల్లు ; బందుగులు పం ♦ తంబొప్పనిందింతురో
మనమా వద్దిక నాడుమాటవినుమా ♦ మర్యాదగా పాడుమా.

అని నీవు శ్రవణానంద గ్రంథమున జదివిన పద్యము జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుము. సకలమెఱిఁగిన నీకు నేనింతకన్న నేమియుఁ జెప్పఁజాలను. పిదప నీయిష్టము.

శివ:—మిత్రమా ! నీవు చెప్పినవాక్యములకు నాకావంతయుఁ గోపము లేదు. కాని, సూర్యనారాయణకును నాకును హస్తిమశకాంతరము. ఆతడవివేకి యగుటంజేసి యట్టిస్థితినందినాఁడు. సుందరి హృదయ తత్వము నాతఁడెఱుంగలేదు. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇప్పుడీ యనవసరమైన చర్చయేల? నాకవసరమైన పని యున్నది. మఱియొక సమయమునఁ గలసికొందము.

ముకుం:—ఎప్పుడు కలసికొనినను నేనువచించు వాక్యము లిట్టివే కానిమ్ము. (నిష్క్రమించును.)

(సత్యవతి—ప్రవేశము.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) నాథా ! ముకుందశాస్త్రి యేదియో చెప్పుచున్నాడే.

శివ:—ముకుందశాస్త్రికిని నీకును బనియేమున్నది.

సత్య:—మీరెంత చెప్పకపోయినను, నేను వినలేదని తలంచితిరా యేమి. సుందరింగూర్చియే కదా యాతఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. మీ శ్రేయముసుగోరి యాతడు చెప్పువాక్యములఁ బాటింపుడు. అది యట్లుండ మధుపానవిషయమై నేఁజేయుచున్న ప్రార్థన నంగీకరింపకుండిరి. మీరు మధుపానమునకు నలవాటుపడుటయే గాక, సుందరినిగూడ మఱిగి నన్నొక దాసికంటె నతినీచముగఁ జూచుచున్నారు. మీరు నాయెడల నిష్కరుణనవహించి యున్నందులకుఁగూడ నేను విచారింపను. తిట్టినను, గొట్టినను మీరే నాకు దిక్కు కాని మధుపానాది గుణంబుల మాని కులగౌరవంబును గాపాడుడు. పాపంబులకు సంతవంటిదియు, దుర్వ్యాసనలకు నిలయంబును, మర్యాదమాపుటకు దంటయు నగు నీ మద్యపానము మీరేల మానరు. దీనివలన నెంతద్రవ్యము నష్టమగుచున్నదో మీరేల యెఱయకుండిరి? ఉన్న ధనమంతయు నిట్లు వ్యయమైనపిదప మనల నెవరుచూతురు. ప్రాణేశ్వరా నామనవి వినుఁడు.

శివ:—నీమాత్రము తెలివి నాకులేదని తలంచుచుంటివా యేమి? నేను నిన్ను నీచముగఁ జూచుచుంటినని పలికితివి. నావలన నీకుఁ గొఱంతయేమి? నగలులేవా? వస్త్రములులేవా? కడుపునిండ కూడులేదా? నావిషయమై నీవు గుందనేల?

సత్య:—నాకట్టి కొఱంత యేమియునులేదు. కాని, మీరు దుష్కృత్యముల పొంతబోవుచుండుటయే కొఱంత.

మ. ధరణీదేవకులంబునంబొడమి శాస్త్రజ్ఞానముంగాంచి; భా
స్వరకీర్తింగొను జాలునీవిటులు వే శ్యాలోలతన్ జిక్కి ము

ష్కారులతో మిత్రులగూడి త్రాగుటకు ♦ వెచ్చం బెట్టవిత్తంబు ; గుం
దక నేరీతిని నుండగాగలను నా ♦ థా ! నీవె వాకుక్రిచ్చుచుం.

సీ. సద్గుణుండో శివ ♦ శంకరుండిట్టివా
డా మెగా ననెడు వా ♦ క్యంబులకును
భూసురుండేమి ? యా ♦ రా సురత్రాగు టే
మని పురినున్న స ♦ జ్జనులనుడికి
విద్యాధికుండిట్లు ♦ వేశ్యలంగూడుచు
నెగడు టేమనుచియ్యాడు ♦ నిందలకును
అఖిలశాస్త్రార్థ ర ♦ హస్యసంవేదియై
జూదమాడున నెడు ♦ వాదులకును

తే. గీ. నెట్లు దలయెత్తి మెలగుదు ♦ నేమిసేతు
నెందుజొత్తును ; నామాట ♦ నింతయైన
జెవిని జేర్పకయుంటివి ♦ జీవితేశ
సకలమెఱిగియు నీభంగి ♦ సలుపనగు నె.

(ఇంచుక యూరకుండి) నాథా ! నామాటలకుఁ బ్రత్యుత్తర మీయరేల ? మిమ్మనుసరించి తిరుగు స్నేహితు లెల్లరును ద్రవ్యాపేక్షచేతనే యని భావింపుడు. మీరు నిరసులయినచో మిమ్ముఁజూచువారొక్కరు నుండరు. నాయందు గృపవహించి యీదుర్వృత్తుల మాని యశంబుగనుండు.

శివ:—(ఇంచుక కోపమున)

ఉ. ఓసిదురాత్మురాల ! పడి ♦ యుండక యొక్కెడనాకునిట్లు, నే
బాసు భళావినీతులను ♦ బల్కగసాగితి వేమనందు, రా

కాసివలెన్ నిరంతరము ♦ కానివిధంబునఁ జాలుఁ జాలు, నీ
వీసరణిన్ వచించుటది ♦ యెంతయునొప్పదు యూరకుండుమీ.

నాథ నీవు బుద్ధులు గఱపనేల. నాసంగతి నాకుఁ దెలియదా? అనవసరమైన విషయములందు నీవెప్పుడును జోక్యము గలిగించుకొనకుము. పొమ్ము. (నిష్క్రమించును.)

సత్య:—అక్కటా! నేనేమి సేయుదును.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:-[రాజవీధి:—సురాపానమత్తచిత్తుఁడైన శివశంకరుఁడు ప్రవేశము.)

శివ:—ఆహా! ఆకాశమున నక్షత్రమొకటియైనఁ గానిపించుట లేదు. మబ్బు దట్టముగ గ్రమ్మినది. ఏమి యురుములు! ఏమి మెరుపులు! వహ్వా! నగరమంతయు నిశ్శబ్దముగ నున్నది సుందరీ! సుందరీ! ఏమి మాట్లాడవు? అబ్బా! ఏమియులుక! నీ వలుక బూనిన నేను సైచియుందునని తలచితివా యేమి? ఏదీ! ఇక మారుబలుకక రమ్ము. అదిగో! మీయమ్మకు నల్లమందు అయి పోయినదనియా పలుకుచుంటివి. ఇంతేకదా! వెధవ నల్లమందు. ఇదిగో! ఈ రెండురూపాయలను తీసికొని దాసిని నల్లమందునకు బంపుము. తెలిసినదా? (పరికించి) ఏమిది! నే నిప్పుడెక్కడ నున్నాను. సుందరియింట్లో లేనే. జగమంతయు నిద్రనున్నదేమి? వెధవ సూర్యనారాయణను నేను సుందరియింట బ్రవేశించి యీడ్పించివేసినాను వానికిని నాకును నక్కకును దేవలోకమునకును నున్నంత భేదమున్నది. ఈ విషయమున సూర్యనారాయణ నన్నుఁగూర్చి యేమయినా కుట్రఁజేయునాఁ

చేయనీ! డొక్క బ్రిద్దలుచేయనా? ఒరే! జాగ్రత్తగా మెలంగుము. (ఇంచుక నడచి) ఈశ్వర సృష్టియంతయుఁ జిత్రమే. అంతయు మాయయే. ఆపరమేశ్వరుఁడు జీవులను దోలుబొమ్మలుగఁ చేసి యాడించుచున్నాడు. నన్ను సుందరి నిశ్చయముగా దోలుబొమ్మగఁజేసి యాడించుచున్నది. సుందరీ! నీవు జాణవు. నన్నుఁ గట్టివేసినావు. (నవ్వుచున్నాడు) నీవు వట్టి వెఱ్ఱిముండవు. కల్లకపటము లెఱుఁగని యమాయకురాలవు. నిన్నుఁజూచిన నాకు మిగుల జాలికలుగుచున్నది. (ఏడ్చును) దైవంబు లందఱిలోను రాముడే మంచిదైవము. పిలువగానే పలుకును. (రామునినుద్దేశించి)

మ. అపరాధంబులహర్నిశంబులు మదీ ♦ యంబైన దుర్బుద్ధిచే
విపరీతంబుగఁజేసినా డనుభవ ♦ ద్విఖ్యాతకారుణ్య దృ
ష్టిపథంబందున నన్నుఁబెట్టి యికఁ ర ♦ క్షింపంగ దేతండ్రి, నే
నపవిత్రుండఁ బవిత్రుఁజేయఁదగు రా ♦ మా! భక్తకల్పద్రుమా.

సేబాష్. పిలువగానే పలికినాడు. అదిగో! శివశంకరా! నీవు చేయుచున్నపని చాలామంచిదని పలుకుచున్నాడు. నిట్టలప్రకాశదాసు, వేమన్న మొదలగువా రీమార్గముననే తరించిరని చెప్పుచున్నాడు. జాతీయాభ్యుదయ రహస్యమంతయు నిందే యున్నదనుచున్నాడు. (నడచుచు) ఎవరువారు? పలుకరేమి? (తొందరగా నడచుచుండగాఁ గాలికి దెబ్బతగులును) ఛేష్. రాయి ముక్కలయినది. రోగముకుదిరినది. నాశరీరము యుక్కువంటిదని దానికి తెలియలేదు. (కూర్చుండి తూలుచు) మనస్సు నిరంజనము. నిరామయముగా నున్నది (నేలపై నొఱగును.)

[సత్యవతి—వెంకటలక్ష్మి—ప్రవేశము.]

వెంక:—తల్లీ! ఈ రాత్రి సమయమునఁ బడుచు లేచుచు నెంతయు వష్టఁబడుచుంటివమ్మా!

సత్య:—వెంకటలక్ష్మీ! ప్రాణేశ్వరునిపైనున్న భక్తి నాకీయంధకారము పండు వెన్నెలవలెనే యున్నది. ఇంతకును నాథుఁడెచ్చట నుండునో కదా!

వెంక:—ఆయనయెక్కడ నుండును. సుందరియింటనే యుండును. మీచిత్తమున భయమందుమరుగాని, యాయనకేమియుభయ ములేదు. (దిక్కులుచూచి) అమ్మా! చీకటిచే దిక్కులే కని పించకయున్నవి. మబ్బుగూడ వేసినది. ఆడవాళ్ళము వచ్చితిమి మనకేమి యాపద కలుగునో.

సత్య:—నిష్కల్మషచిత్తనగు నేనుండగా నీకుభయమేమి. ఆసుందరి యిల్లు యిక్కడకు దగ్గఱనే యున్నది.

వెంక:—ఆబోగము ముండ యింటికి మీరు పోవుదురా?

సత్య:—పోయినఁదప్పేమి నాభర్తకొఱకుఁగదా!

(శివశంకరుఁడు పడియుండును.)

శివ:—నాచిత్తమిప్పు డతినిర్మలముగ నున్నది. నేనిప్పుడు ధ్రువమండ లమునుగూడ దాటిపోయినట్లున్నాను. అరుగో! సప్తఋషు లును నన్నుఁజూచి తెల్లమొగములు వేయుచున్నారు.

వెంక:—(సత్యవతినిఁజూచి) అమ్మా! బాబుగారిమాటలవలె నున్నవి.

సత్య:—నేనును నదియే చూచుచున్నాను.

శివ:—ఏవరువారు చోరులాయేమి. ఈ శివశంకరుఁడు చోరులకును గీరులకును భీతిల్లువాఁడు కాఁడు. రండు నేనిప్పుడు సహస్రమద గజ సత్త్వుఁడనై యున్నాను.

సత్య:—వెంకటలక్ష్మీ ! నాథుఁడే సందియములేదు. అక్కటా ఈతఁ డిప్పుడున్న స్థితి కేమని వగతును ? (ఇంచుక యూరకుండి) ఇచ్చట విచారించుచు నుండనేల నెమ్మదిగా నీయనను గృహం బునకుఁ దోడ్కొని పోవుదము. (శివశంకరుని సమీపించి) నాథా !

శివ:—సుందరియా యేమి ?

వెంక:—బాబూ ! ఇట్లుంటి రేమి ! ఎవ్వరైనఁ జూచిన నవ్వరా ? ఇంటికిరండు.

సత్య:—

మ. అకటా ! ఏమనిచింతబొందుదును నా ♦ థా మద్యమున్ద్రావి జ్ఞ
ప్తికిదూరంబయి వెఱ్ఱివానివలె నీ ♦ వీధింబడంగాంచి జం
కక నిందింపరె సజ్జనప్రకర మిం ♦ కంజాగుసేయంగ నే
టికి రారమ్ము గృహంబు జేరగను బా ♦ ధింపంగనేలా ననున్.

నేను బ్రదికియున్నంతవఱకును మీరీ సురాపానము మానరు. మీరు సంపూర్తిగ నిందపాలుగాక మునుపే నేను మరణమందుట మంచిది.

వెంక:—అమ్మా ! మీరీసమయమున నేమియు మాటలాడకుఁడు. (శివశంకరునిఁజూచి) బాబూ-లెండి (చేయిబట్టుకొని లేవదీయును)

శివ:—నన్నెక్కడికి దీసికొనిపోవుదురు?

వెంక:—బాబూ! కేకలు వేయకరండి. అమ్మా! మీరాప్రక్కనుండుఁడు.

(శివశంకరుని గృహమునకుఁ దీసికొనిపోవుదురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము ప్రవేశము విచారముతో శివశంకరుఁడు.]

శివ:—(తనలో)

తే. గీ. కలధనంబెల్ల నవ్వార ♦ కామినికిని
హితులకు; మధుపానమునకు ♦ నించుకైన
వెనుకముందులు జూడక ♦ వెచ్చఁబెట్టి
నాడ; నింకేమి గావించు ♦ వాఁడ నిపుడు.

చేతధనంబున్నంతవఱకుఁ బూర్తిగఖర్చుపెట్టితిని. ఇప్పుడొక్క కాసైనఁ జేతలేదు. అవసరమువచ్చినప్పు డొక్కకాసైనను గానిపించదు. ఇప్పుడవసరమునకై యెవ్వరినడుగుదును.

సీ. "బార్ందిషాపు" నకును ♦ బాకీనిఁ దీర్పంగ
నద్దెవచ్చెడు కొట్లు ♦ నమ్మినాఁడ
యేలూరు ధనకాంత ♦ యేతెంచినంతనే
పొలమమ్మి ద్రవ్యంబు ♦ బోసినాఁడ
పిలువంగ స్నేహితుల్ ♦ వీలుగాదనకేగి
ద్యూతమందున విత్త ♦ మోడినాఁడ
నిమిషంబు నెడబాయ ♦ నేరక సుందరి
కెంతో ధనంబును ♦ నిచ్చినాఁడ

తే. గీ. నిన్నెనమ్మితి మన్న స్నే ♦ హితులకెల్ల
వలయు ధనమిచ్చి మోదంబు ♦ గొలిపినాఁడ

చివఱ కొక రూక యైనను ♦ జేతలేక
వగపుబొందుచు నీరీతి ♦ మిగిలినాడ.

అవసరమువచ్చినప్పుడు నాయొద్ద సొమ్ములేకపోయినప్పు డేదైన విక్రయించియైన యవసరము గడుపుకొంటినిగాని, యెన్నఁడును నొరుల నడిగి యెఱుంగను. ఏదియైన విక్రయించుదమన్నను నేమియునులేదు. గృహము నా భార్యపేరనుండుటంజేసి దానిని విక్రయించుటకు గాని, తాకట్టుబెట్టుటకుగాని నాకు స్వాతంత్ర్యములేదు. ఎవరిదగ్గఱకైనఁబోయి ఋణమడుగుదమన్నచో, నే నాస్తినంతయువిక్రయించిన సంగతి యందఱును నెఱింగియుండుటయేగాక, యెన్నఁడును నప్పు నడిగి యెఱుంగని నేనిప్పుడడిగితినేని వారనుమాన మందుదురు. అక్కటా! ఏమియును దోచకున్నది. రేపు సుందరియింట జరుగనున్న బంధువుల విందుకై సొమ్మిచ్చెదనని పలికితిని. దాని నెట్లీయఁగలను. నేటి దినమున మద్య పానమునకుఁగూడ డబ్బులేకున్నది కదా!

తే. గీ. వెలవెలందియింటను రేపు ♦ విందుకొఱకు
వలయుద్రవ్యంబునీకున్న ♦ భంగమగును
గాదెకార్యంబు; దానికై ♦ గడకతల్లి
కాగ్రహంబుజనియించు నా ♦ యందుసకట.

చదువుకొన్నది యగుటచే సుందరి సరసురాలు. నాయం దత్యంత గౌరవము, మోహము, ననురాగము గలిగియుండుటయే గాక, యెన్నఁడును గట్టిగా నోరువిప్పి యిదికావలయు నదికావలయునని యడిగి యెఱుంగదు. నేను దీని గృహమున నడుగుబెట్టకపూర్వము, దీని ప్రవర్తన యెట్లుండెనో తెలియదుగాని, నేను వచ్చిన పిదప, నితరపురుషు లను గన్నెత్తియైనఁ జూడకుండెను. మాయ మర్మము లెఱుంగని

ముద్దరాలు. వేశ్యలలో నిట్టి సద్గుణములు కలదాని నెందును జూచి యెఱుంగను. అట్టిదాసి కోరికల దీర్చకయుండుట నాకెంతయుఁ జిన్నతనము కదా. (ఇంచుక యూరకుండి) ఏవిధముగ నైన నేడు నాత్యాగుడునకును, సుందరి కొఱకును గొంతవిత్తము సమకూర్చవలయును. (ఆలోచించి) సరే! ఆలోచించుచు నిట్లుగూర్చుండినందువలన బ్రయోజనము లేదు. నాకిప్పుడొక చక్కని యుపాయము తోచినది. ఆయుపాయము సాగినేని యిప్పటి యవసరముతీరును. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో! నాభార్య వచ్చుచున్నది. ఈమెయొద్ద నాతంత్రమును బ్రయోగింపవలయును.

[సత్యవతి—ప్రవేశము.]

సత్య:—(తనలో) ఏమి కారణమోగాని నేడు నాథుఁడు గృహమునందే యున్నవాఁడు. (పరికించి) దీర్ఘాలోచన తత్పరత యీతని మొగంబునఁ గన్పట్టుచున్నది. (సమీపించి) మనోహరా ! అనుదినంబును నుండు సంతోషము మీ మొగంబున నేడు గానిపించక యుండుటయేగాక, యెందులకో విచారించుచున్నట్లున్నారు. ఈ సేనపురాలందులకుఁ గారణం బెఱుంగనగునే?

శివ:—(తనలో) నాయుద్యోగమున నెమ్మదిగాఁ బ్రవేశించెదగాక. (ప్రకాశముగా) రమణీ ! నేను వట్టి నిర్భాగ్యుడను.

మ. మదిరాక్షీఘనసాధ్వి వైన నిను సం ♦ భావించుచున్ జూడకే
మదిరాపానమునన్ మెలంగి వెలభా ♦ మారత్నముం జేరి, దు
ష్టదమీకన్నుల గప్ప స్నేహితులఁ జే ♦ రందీసి నేడిట్లు గ
ష్టదశంబొందితి ద్రవ్యమంతయును, వె ♦ చ్చంబెట్టి నిర్భాగ్యతన్.

నాకు సురాపాన మలవడకపూర్వము నీవేమి సౌఖ్యమందితివో కాని, తరువాత, నేటివఱకును నీవు నావలన సౌఖ్యమే యెఱుంగవు. సాధ్వివగుటంజేసి, నేను సురాపానము సేయుచుండినను, వేశ్యాప్రియుండనై యుండినను సైరించి నాసేవఁ జేయుచుంటివి. తరుణీ! నీ ఋణము నేనెన్ని జన్మములకైనను దీర్పఁజాలను. కాని నేను నీయెడల జేసిన యకృత్యంబులను మఱచి నన్ను మాత్రము మఱచిపోవలదు.

సత్య:—నాథా! మీరిట్లు బలుకుటకుఁ గారణ మూహింపఁజాలక యున్నాను. ఆవిషయమై మీకిప్పుడేల చింతకలుగ వలయును.

శివ:—సర్వమునునైన పిదప చింతగాక మఱేమున్నది. ఇంక నాకు బ్రతుకునందే రోతపుట్టినది.

చ. పలికితివీవునాకుఁ బలు ♦ భంగులఁ దాగుడు మానుమంచు నీ
పలుకులు విశ్వసింపక వి ♦ పద్దశబొందితి నేమిసేతు నీ
పలుకులు సత్యమయ్యెఁ గుల ♦ భామనునిన్ను నిరాదరించి; యా
వెలఁదిని సుందరిన్ మఱగి ♦ విత్తమునంతయు వెచ్చబెట్టితిన్.

సత్య:—(తనలో) ఇప్పటికీతఁడు పశ్చాత్తాపమునందినాడు. భగవంతుఁ డీతనికి నేటినుండి మంచి బుద్ధినిఁ బ్రసాదించుగాక (ప్రకాశముగా) ప్రాణేశ్వరా! గతించినదాని కిప్పుడు విచారించి నందువలన బ్రయోజనమేమి యున్నది. ముందు కర్తవ్యమును జూడుము.

శివ:—కర్తవ్యమేమున్నది. ఇంక నెమ్మదిగా నేనీ ప్రపంచమునుంచి దాటి పోవుమార్గమును జూచుకొనుటయే కర్తవ్యము.

సత్య:—అక్కటా! ఎంతమాట చెప్పితిరి. ఈ దీనురాలు యట్టివి చూడగలదా? అయినను మీకిప్పుడంత యవస్థయేలవచ్చెను?

శివ:—రమణీ! సమస్తమెఱింగిన వాడనయ్యు కులధర్మమును మఱచి మద్యమునుద్రాగుచు వెలకాంతకుం జిక్కి సకల సంపదలను గోలుపోయితిని నిందయూ వచ్చెను. ఇంక నేను జగంబునం దల యెత్తి యెట్లు మెలంగగలను.

సత్య:—నాథా!

చ. జరిగినదానికీగతి వి ♦ చారముజెందిన లాభమేమి; సుం
దరికిసి మీరొసంగిన ధ ♦ నంబును మిత్రులుగొన్న ద్రవ్యముల్
మరలలభించునే యికను ♦ మానసమందున ధైర్యమూని యే
కరణినొ వెళ్ళదీయుదము ♦ కాలము కాగలకార్యమద్దియే.

శివ:—ఇప్పుడునాకు వచ్చిన యాపదనుండి దాటినంగదా కాలమెట్లో గడప నెంచుట.

సత్య:—ప్రాణేశ్వరా! ఉన్నదంతయు నైనపిదప నింకను నాపదయే మున్నది?

శివ:—కన్నగానక చేసిన ఋణమువలనం గలిగిన చిక్కులన్నియు దీరినవి; కాని యొకటిమాత్రము నిలిచిపోయినది. అయ్యది నేను నేటి సంధ్యాసమయములోపుగ నీయకయుంటినేని, వారు నన్ను న్యాయస్థానమునకుం గొనిపోవుదురు. దానివలన నేను నిన్ను మరలంజూడగలుగుదునో లేదో యని విచారించుచున్నాను.

సత్య:—అది యేవిషయమైన ఋణమో యెఱుంగవచ్చునా?

శివ:—దుష్కార్యము లనేకములు చేసిన నేను నీయొద్ద సిగ్గువిడిచి యేల చెప్పకుందును? ఇయ్యది మద్యపాన విషయమై జేసిన ఋణమే.

సత్య:—నాథా! ఇంతవఱకును లోకులు మిమ్ము రహస్యముగ నేమని చెప్పుకొనుచుండిరి. ఇప్పుడు మీరీవిషయమునుగూర్చి న్యాయస్థానమున కరిగితిరేని, లోకనిందకు మితిలేకయుండును. మీ కష్టమే నా కష్టము. మీ సుఖమే నాసుఖము. మీరు నాయందింతవరకును నిరాదర భావము వహించియుంటిరిగాని, నేనెన్నడును మీయందు హేయభావమున నున్నదానను గాను. మిమ్ము సన్మార్గప్రవర్తనులుగాఁ జేయుమని నిరంతరమును నేనుపరమేశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచున్నదాన. భగవంతుఁడు నాయందను గ్రహించి నేటికి మీకుఁ బశ్చాత్తాపముఁగలిగించినాడు. ఇకనైనను నాకు మీపాదసేవయొసంగి కృతార్థురాలిగఁ జేయుఁడు. ధనములేకపోయినచో బిచ్చమెత్తుకొనియైన సుఖముగాఁ జీవించవచ్చును. మీరు "అప్పులవారి" చే న్యాయస్థానమునకుఁ దీసికొనిపోఁబడుచుండ నేనుజూచి సహింపఁజాలను. ఆఋణ మొత్తమెంత?

శివ:—ఎంతయైననేమి? ఇప్పుడేమిచేయగలము?

సత్య:—కర్తవ్యమూహింతము. సెలవిండు.

శివ:—నాలుఁగువందల రూప్యములు.

సత్య:—అయినదానిలో నిదియొకటి మీకంటెనాకుఁ గావలసినదేమున్నది? మనోహరా! ఈఋణముతీర్చుటకు నాయొద్దనున్న కంటెయు, నొడ్డాణమునుదప్ప మఱేమియులేవు. మీరుచెప్పిన మొత్తమున కివి సరిపోవును.

శివ:—(తనలో) నాచిత్తమునకిప్పుడు ధైర్యముకలిగినది. (ప్రకాశముగా) నారీమణీ! సిగ్గులేక నేనుజేసిన యకృత్యములు చాలవా? నీవస్తువులుగూడ విక్రయించవలయునా? చాలుఁ జాలు.

సత్య:—నాథా! మీరు సందియమందవలదు. మీయిక్కట్లుతప్పుటయే నాకుఁ గావలసినది. (వస్తువులదీసియిచ్చును.)

శివ:—హా! రమణీ! నేనెట్టి దారుణకృత్యము సేయుచుంటిని.

తే. గీ. విత్తమంతయుఁ బోయినన్ ♦ జిత్తమందు
చింతనందంగలేదింత ♦ చిగురుబోఁడి
భవ్యభవదీయ గళమున ♦ వస్తువులను
గైకొనిన యందులకుఁ జింతఁ ♦ గాంచుచుంటి.

కానిమ్ము భగవంతుఁడింతటితోనైన మనకుసౌఖ్యము నిచ్చుగాక!

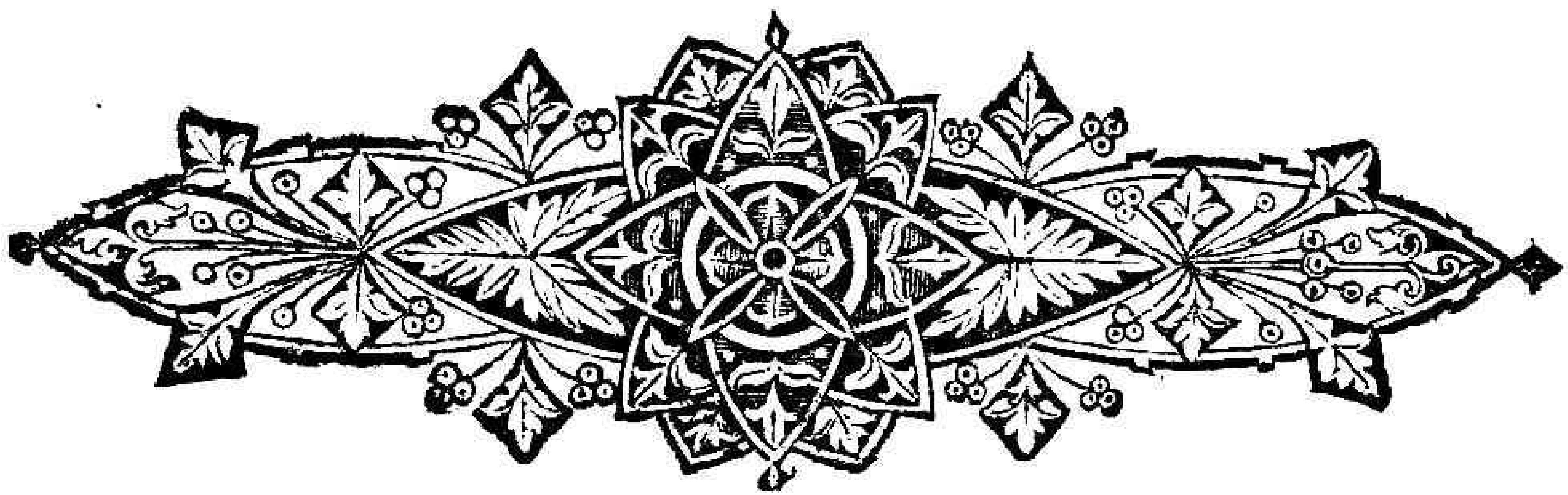
సత్య:—మీరు విచారింపక సత్వరముగ వీనిని విక్రయించి బాకీ నుండి విముక్తులుగండు.

శివ:—(తనలో) వీనిని విక్రయించి యిందు కొంత సొమ్మును సుందరి కిచ్చి మిగిలినది నామద్యపానమున కుంచుకొందుగాక తరువాత సంగతి జూచుకొందము. (నిష్క్రమించును.)

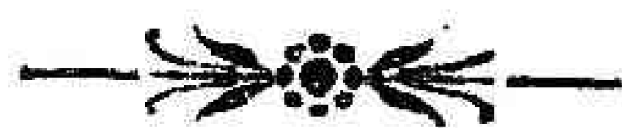
సత్య:—ఇప్పటికి నేను ధన్యురాలనయితిని. పరమేశ్వరుఁడు నాయందు గరుణించినాఁడు. ఈవస్తువులు పోయినను నాకుఁ జింతలేదు. నాథుని యాపద తప్పుటయే నాకుఁ గావలసినది. నాథుఁడు మద్యపానమునకుఁ జేయించుకొన్న సువర్ణపాత్రను నేను దాచి తినన్న సంగతి యాతనికిఁ దెలియనేలేదు. కాలక్రమమున నీ విషయమై యాతనికిఁ దెలిపి యొసంగెదఁగాక!

(నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము.

సువర్ణపాత్ర.

చతుర్థాంకము.

రంగము:—[సుందరిగృహము—ప్రవేశము—మనోరమ]

మనో:—(తనలో) రవ్వంత సేపయినా కూచోడానికి తీరుబాటులేకుండా వుంది. అస్తమానం ముసల్దాన్ని నల్లమందుకని వోసారి, పొగ సుట్టలకని వోసారి, కూరలకని వోసారి తిరగలేక సచ్చిపోతూ వుండాను. సచ్చిపోవడానికన్నా తీరుబడిలేదు.

(పోలిశెట్టి—ప్రవేశము.)

పోలి:—(మనోరమను జూచి) ఈవాళమనోరమ పూర్తిగా ముస్తాబయిందే!

మనో:—ఓహో! బావయ్యాగారొచ్చారూ! ఈ ముస్తాబుచూసే నా నన్నెక్కిరిపిస్తున్నారు. మీకుమల్లే మాకుమంచి గుడ్డలు యేలావస్తాయి. సావుకారు గారు యిన్నాల్లనుంచి వత్తారన్న మాటేగాని కనిపెట్టుకోని వున్నదని ఒక కోకయినాకొని పెట్టడంలేదు. మనోరమా అని పనొచ్చినప్పుడు మాత్రిం పిలుస్తారు.

పోలి:—నువ్వు మా పెద్దదానవు. నీకు కోకలకేవి తక్కువ. శివశంక రంగా రియ్యడం లేదా యేవిటి.

మనో:—ఆయనజోలి మీ కెందుకు. మిమ్మల్ని అడిగినాను. మీ దయ.

పోలి:—ఇంతేకదా! (ఇంచుకయూరకుండి) సుందరియేది. ఒకసారి పిలువు. మళ్ళీ నేను తొందరగా వెళ్లాలి.

మనో:—మీ సేతులో పొట్లం యేవిటి.

పోలి:—నువ్వు సుందరిని పిలుద్దూ.

మనో:—(ఇంచుకనడచి) సుందరవక్కయ్యో! బొర్ర బావయ్యగా రొచ్చారు.

సుంద:—(ప్రవేశించి) ఏమిటూ పిలుపు.

పోలి:—దానికి నాబొజ్జచూస్తే వేళాకోళంగా వుంది. ఈమాత్రంబొజ్జ వుండబట్టే అన్నవస్త్రాలకు లోపంలేకుండా వుంది. లేకపోతే వుయ్యూరు పంతులుమోస్తరుగా శంకరగిరిమాన్యాలట్ట వలసిందే.

సుంద:—వెఱ్ఱిది. దానితో నేమిలెండి.

పోలి:—అబ్బే! నేను హాస్యానికన్నాను. దానిమాటలకేమి. ఇదిగో! పుచ్చుకో. (ఒకపొట్లము నిచ్చును)

సుంద:—సెట్టిగారూ? ఇదియేమి?

పోలి:—నిన్న చెప్పలేదా! ఈవాళ మాబుల్లోడికి అన్నం ముట్టించాము. ఏవిటో యింట్లోచేసిన కాస్త పులిహోర, అరిసెలు. నీకోసం తెచ్చాను.

సుంద:—నామీద మీకు ఎంత దయ.

మనో:—పెద్దమ్మ పిలుస్తున్నట్లుంది. (నిష్క్రమించును.)

పోలి:—మీ సూర్యనారాయణ ఈదారిని వచ్చాడు. ఇక్కడికి వచ్చాడా యేమిటి?

సుంద:—ఆయన యిక్కడ కెందులకు వచ్చును.

పోలి:—ఆయన్ని నువ్వొద్దేసి నప్పటినుంచి దిగాలపడిపోయినాడు. ఏమోస్తరుగానైనా యెవరైనా అప్పిస్తారేమో అని తిరుగుతున్నాడు.

సుంద:—మీదగ్గిర కేమయినా ఋణమునకు వచ్చినాడా.

పోలి:—వస్తేమాత్రము నేను యిస్తానా యేమిటి అవసరంగా కావాలనిన్నీ రెండువందల రూపాయలిస్తే, అయిదువందల రూపాయలకు నోటు వ్రాస్తాననన్నీ చెప్పినాడు ఇదివరకు నేను యీలాటివ్యాపారం సుబ్బారావుతో పెట్టుకొని రెండుచేతులా బావుకొన్నాను. ఆసుబ్బారావు యీలాగే తాగుడుకోసం, వారిదగ్గిరా వీరిదగ్గిరా సొమ్ము తెచ్చి తుదకు దమ్మిడీలేక నలుగురిమొగాలు చూడడానికి గూడ సిగ్గేసి మూల కూర్చున్నాడు. వ్యాజ్యానికి వెళ్లేటప్పటికి, తాగించి యీలాటినోట్లు రాయించారని డబ్బిచ్చినవాళ్ళకే మొప్పంవచ్చింది.

సుంద:—నాకీగోలంతా యెందుకు?

పోలి:—శివశంకరుడి వ్యాపారముగూడా నన్నగించినట్లుందే.

సుంద:—నాకీసంగతులన్నియు నెట్లుదెలియును. ఏదియెట్లున్నను మీకు నామీద పరిపూర్ణ కృపయున్నఁ జాలును నాకును నతనిం జూచిన నసహ్యముజనించినది. మీవీదనున్న మోహముచేత నాయనకు స్వస్తివాక్యముచెప్పటకుఁ దలంచుచుంటినిగాని, మా

యమ్మ పోరాటముచే నట్టిది చెప్పలేక యూరకుంటిని. నాజన్మ యున్నంతవఱకు మిమ్మెడబాయను. మీరుగూడ నాయందట్లే నిష్కపటహృదయముతో మెలంగవలయును.

పోలి:—(తనలో) దీనికి నాయందు నిజమైనమోహమువున్నది. లేక పోయిన నిట్లుపలుకదు. కాకపోతేయేమిటి? ఎంతశాస్త్రిహ్మడైనా కోవటిచ్చినట్లీయగలడా యేమిటి.

మనో:—(ప్రవేశించి) సుందరవక్కా. యోయ్. చివచంకరుడుగారొత్తున్నారు.

పోలి:—కొంపమునిగిందే. ఇతఁడునన్ను చూచాడంటే బజారులో టమటమా వేస్తాడు.

సుంద:—మీరుభయమునందవలదు. నేను బాకీవుండుటచే నడుగుటకువచ్చెనని చెప్పెదను.

(శివశంకరుఁడు ప్రవేశించును.)

శివ:—(పోలిశెట్టినిఁ జూచి తనలో) ఏమిది! పోలిశెట్టి యిచ్చటనుండెను? ఈతఁడు సుందరిపై భ్రాంతిచే వచ్చియుండెనాయేమి?

సీ. భూసురాలింగన ♦ మువయిరోత జనియించి
బొజ్జపైఁ జిత్తంబు ♦ పోయెనేమొ
మృదువైన మేనుపై ♦ మదిరోసి తామర
పైన మిగుల కోర్కె ♦ బరగెనేమొ
మధురభాషణముపై ♦ మనసు విసిగికప్ప
యూర్పులపైఁ గాంక్ష ♦ యలరెనేమొ
వరసుగంధాది ద్రవ్యంబు ♦ లసహ్యమై
నీరుల్లిపై భ్రాంతి ♦ బారెనేమొ

తే. గీ. వివిధఫలహారముల్ గడు ♦ వెగటుదోఁచి
సెనగగుగ్గిళ్ళపైఁ బ్రీతి ♦ యొదవెనేము
కాసులు మొహరీలపయినఁ ♦ గీసుగలుగ
పిచ్చికోలలపై బ్రేమ ♦ వెలసెనేము.

కావున్న నీపోలిసెట్టి యిచ్చోటకు రాబనియేమి? సుందరివిష యమై వారివీరిచే వినుచున్న మాటలంబట్టి నాచిత్తమొక్కింత సను మానముగనేయున్నది. (ఇంచుక ముందునకు నడచును.)

సుంద:—(లేచి పోలిసెట్టినిఁజూచి) సెట్టిగారూ! మీరు ప్రతిదినమును మాయింటిచుట్టును దిరగ నవసరములేదు డబ్బుఅందిన వెంటనే నేనేపంపుదును.

పోలి:—అబ్బో! ఇది మహాతమాషామనిషి. ఈ బ్రాహ్మడికి అను మానం తగలకుండా యిల్లాఅంది. ఫేన్ దీనికితగినట్టు నేనుకూడా జవాబు చెప్పాలి (ప్రకాశముగా) ఈ మోస్తరుగా చెప్ప సార్లో చెప్పడమయినది. ఏంలాభం ఇల్లాగయితే మేమేమినర్త కం చేస్తాము. (నిష్క్రమించును.)

శివ:—(సుందరిని జూచి) సుందరీ! ఈతని గోలయేమి?

సుంద:—ఏమి చెప్పుదును? శిశువు చచ్చినను సమస్యపు వాసన పోవ లేదనునట్లయినది. సూర్యనారాయణగారు మాకుఁ గావల సిన సామగ్రి పీరికొట్టువద్ద తెచ్చుచుండుట వాడుక. మనోరమ వెళ్ళి కావలసినవస్తువులు తెచ్చుచుండుటంజేసి తన లెఖల యందు నాపేరు వ్రాసినాడు.

శివ:—ఇదియా యీతని రాకకుఁ గారణము (ఇంచుక యూరకుండి) ఒకవేళ పోలిసెట్టికిఁగూడ సుందరిపై భ్రాంతిజనించెనేమో యని తలంచితిని.

సుంద:—(తనలో) ఈతఁడను మానమందెనా యేమి, అయిన నేమి? ఈతనిస్థితిగూడ మాటినది. (ప్రకాశముగా) ఇన్నిదినముల నుండియు నాచిత్తవృత్తి నొక్కింతయు మీ రెఱుఁగలేక పోతిరి కదా! మిమ్ములనే నమ్మియున్న నన్నీరీతిఁ బలుకఁజెల్లునా? చాలుఁ జాలు నాపై మీకిష్టము లేదేని వచింపుఁడు అంతియే గాని యిట్టి నిష్ఠురవాక్యము లాడవలదు.

సీ. నెలకుమున్నూరు రూ ♦ కల నొసంగెదనన్న
సుబ్బరావును ద్రంటఁ ♦ జూడకుండ
కోరిన కనకంబు ♦ గుటిపింతు నన్నట్టి
శ్రీధరరావును ♦ జేర్చకుండ
నీకొక్క సౌధంబు ♦ నిర్మించియిచ్చెద
నను భాగ్యవంతుల ♦ నరయకుండ
నొకనాటి పొందుకే ♦ యొప్పుగా గ్రాసుల
నిచ్చెదమనువారి ♦ నెంచకుండ

తే. గీ. మిమ్మునమ్మిన యందుకు ♦ నెమ్మనమున
సందియంబంది నారిట్లు ♦ సరస చరిత
గాకయుండిన నిజముగా ♦ గణికవర్త
నంబరయశక్తుఁడౌనె యీ ♦ నలువ యైన.

మాతల్లి నన్నెన్ని చివాట్లు బెట్టుచుండినను మీయందు మో హము విడువలేక యుండిన కారణమున మీరిట్లనుమాన మందితిరి. మీరాపోలిశెట్టినిజూచి యనుమానమందినందులకు నవ్వువచ్చుచున్నది.

శివ:—నేను హాస్యమున కన్న పలుకులకింత యాగ్రహము బూనెద వేల? (ఇంచుక యూరకుండి) మీతల్లి నిన్నుఁ జివాట్లుపెట్టు

చుండెనని పలికితివి. నేను మీ విషయమునఁ జేసినలోప మేమున్నది. ఏనిముషమున నేది కోరిన నది నాశక్తివంచన లేకుండఁ దెచ్చియిచ్చుచునే యుంటిని. మొన్న మీయింట జరిగిన కార్యమున కాసమయమున నాయొద్ద సొమ్ములేక పోవుట చేతనే కదా నా భార్య కంటెయు నొడ్డాణమును విక్రయించి నీ కిచ్చితిని.

సుంద:—మీరు లోపము జేసిరని నేను జెప్పియుంటినా ?

(తెరలో)

అమ్మాయీ! ఆవిషయము వారితోఁ జెప్పుము. లేకపోయిన నెన్నాళ్ళని యీబాధతోఁ దీసికొనుచుందును ?

శివ:—అదియేమి ?

సుంద:—ఇంటిలో నవస్థ యేమనిచెప్పుదును. మాయమ్మకున్న యుబ్బసపుదగ్గు నిమిత్తమై వైద్యుఁడు నూరురూపాయ లడిగి నాడట. దానిఁగూర్చి మీకుఁ దెలుపుమని చెప్పినది. కావున దయయుంచి యిదికూడ సానుకూలము జేయుఁడు.

శివ:—(తనలో) ఇంతతొందరలో నీసొమ్మెట్లు వచ్చును. (ప్రకాశముగా) రమణీ! నిశ్చయముగా మీకీసొమ్ము అవసరమైయుండి యుండవచ్చును. కాని నాలుగురోజుల క్రిందనే నీకు మూడు వందల రూప్యంబు లిచ్చితిని. కావున, నిప్పుడే మరల నెచ్చట యింతసొమ్ము లభ్యమగును.

సీ. అడిగినంతనెమోద ♦ మందుచు వలసిన,
సద్వస్తువుల్ నీకొ ♦ సంగలేదె

చీరెసారెలకునై ♦ చేరికోరఁగ బాల
మమ్మి ద్రవ్యంబు నీ ♦ యంగలేదె
కట్టుకాసులపేరు ♦ కై పట్టుబట్టగ
గోరినవిత్తంబు ♦ గూర్పలేదె
వ్రతములన్నమఱి దై ♦ వంబులన్నను
ఋణ మైనఁజేసి ధనమీ ♦ యంగలేదె

తే. గీ. యింతయేటికి మున్ననా ♦ కొంతదాల్చు
నగలగూడను దెగనమ్మి ♦ మగువమిన్న
వింపుకనికోర నీకు నా ♦ నంద మెసగ
నీయలేదె మరలనివ్వ ♦ డెట్టులింత
సొమ్ము సమకూర్పగల్గుదు ♦ సుందరాంగి.

నే నిట్లంటినని నీవు కినుక బొందవలదు.

సుంద:—(తనలో) ఇంక నీతనివలన నొకకాసైన వచ్చుమార్గములేదు. నెమ్మదిగా మాయమ్మ చెప్పినట్లు చేయువలయును. నేను చెప్పు టకంటె మాయమ్మచేతనే యాతనికి స్వస్తివాక్యము జెప్పించిన బాగుండును. (ప్రకాశముగా) శాస్త్రిగారూ! వేలుమడచి చెప్పుటకు వీలులేకుండ మీరు నన్ను గనిపెట్టిరని చెప్పుట కావంతయు సందియములేదు. కాని యిది యవసరమగుటచే మిమ్ము నడుగక తప్పదయ్యెను. కావున నాయందు దయయుంచి ప్రయత్నించఁ గోరెద.

శివ:—శక్తివంచన లేకుండఁ బ్రయత్నించెదను. పోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

నరహరి:—(ప్రవేశించి) అమ్మాయీ! శివశంకరుఁడు చెప్పుచున్నమాటలన్నియు వినుచునేయుంటిని. ఇంక సీతనివలన మనకేమియుఁ బ్రయోజనములేదు. నేసితనిని నెమ్మదిగా మనగృహమునుండి యుద్వాసనజేసెదను. రమ్మి. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—(రాజవీధిలో శివశంకరుఁడు ప్రవేశము)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈవేశ్యలకెంతియిచ్చినను తృప్తిలేదుకదా!

మ. తనకున్, గోరినవెల్ల దెచ్చియిడె నీ తండంచు నొక్కింతయై
నను జిత్తంబున నెంచకుండనకటా ♦ నన్నట్లునిందించెఁ ద
జ్జననిం జేరఁగఁజేసి; యీధరను వే ♦ శ్యన్ దృప్తిబొందింప న
వ్వనజాతోద్భవుఁడైన శక్తుఁడగుచున్ ♦ భాసిల్లునేచూడగన్.

ఔరా! ఈసుందరి నాయందెంతయో యనురాగమున్నట్లు నటించుచు నన్నెంతమోసపుచ్చినది. వేశ్యలవర్తనము సంపూర్ణముగ నెఱింగినవాడనయ్యు, నావెలఁది మోహపాశమునఁ గట్టఁబడి విడఁబడ సమర్థుండనుగాక ద్రవ్యమంతియు ఖర్చుపెట్టితిని. తినరోగమునిమిత్తమై కావలసిన నూరురూప్యములును దెచ్చి యీయకున్నచో రావలదను నభిప్రాయము వృద్ధవేశ్య తినవాక్యములవలన స్పష్టపడుచేను. ఇందులకు సుందరిగూడ యామోదించినట్లేయున్నది. ఈసొమ్మునాకిప్పుడెట్లు లభ్యమగును? ఏమాయోపాయముచేతనైన భార్యయొద్దనే సంగ్రహింతమన్న దానిగళమున మంగళసూత్రము దప్ప మఱేదియునులేదు. దానిపేరనున్న గృహమమ్మునునిగాని, తాకట్టు బెట్టుమనిగాని బలవంతపఱచుట సమంజసమయినపనిగాదు. బొంది సాపున కీడువలయుననిచెప్పి తనయొద్దతీసికొన్న నగలమ్మి మర్నాని నాగము జేసితినని యున్నామెగ్రహించి మిగులసంతాపమందుచున్నది. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో

నామిత్రుఁడగు రామారావు వచ్చుచున్నాఁడు. ఈతఁడునాయవసరము నకేమైన నడ్డుపడునేమో.

(రామారావు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) ఓహో! మిత్రుఁడా! నీవెక్కడను గనిపించుటలేదేమి?

రామా:—శివశంకరా! కొన్ని గృహకృత్య సంబంధమైన చిక్కుల లోఁ దగుల్కొనియుంటిని అంతకంటె మఱేమియుఁ గారణము లేదు.

శివ:—నేనే నీకడకిప్పుడు రాదలఁచుచుంటిని. వెదుగబోయిన తీగయే పదములకుఁ దగిలినట్లు నీవేకనిపించితివి. నీవొక్క సహాయము నాకు నేడు సేయక తప్పదు.

రామా:—శివశంకరా! నీకంటె నాకు మిత్రులెవ్వరు. నీవిషయమై యెట్టి కార్యమైనను చేతనయ్యేనేని దప్పక సేయుదును.

శివ:—విశేషమైన పనికాదు. నాకు నూరురూప్యములు కావలయును నీ వయ్యది ఋణముగా నొసంగితివేని మరల త్వరలోనే నీ కందఁజేసెదను. అత్యావసరమగుటచే నీకు శ్రమయీయవలసి వచ్చినది.

రామా:—(తనలో) ఈతని విషయమంతయు నాకుఁ దెలియుచునే యున్నది. ఉన్నదంతయు ఖర్చుపెట్టి యింకను సుందరితో నూగులాడవలయునని యున్నది. మొన్న భార్య వస్తువులను గూడ విక్రయించినాడఁట (ప్రకాశముగ) మిత్రమా! ఎన్నడును నొరులనడిగి యెఱింగిన వాడవుకావున కొన్ని చిక్కులు నాకుఁగలుగుటంజేసి నాయొద్దనున్న సొమ్మంతయు ఖర్చుచేసితిని.

నీకది యొసంగలేనందుల కెంతయు విచారముగనున్నది. నన్ను గూర్చి మఱియొక విధమున భావింపక మన్నింపుము.

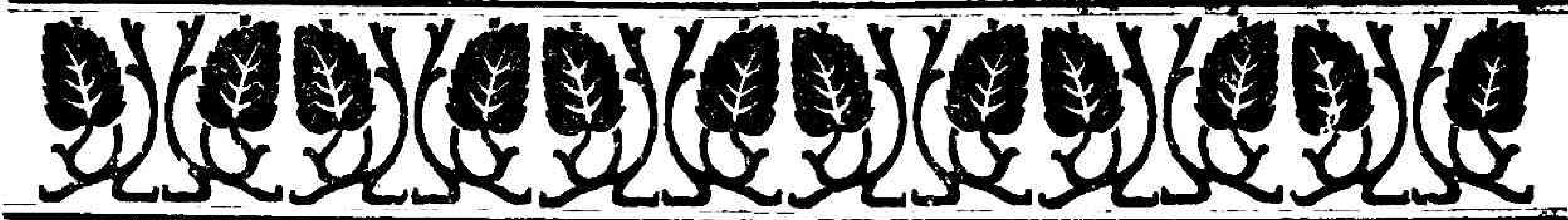
శివ:—(తనలో) ఈ కాలమున నీ మిత్రులందఱును ద్రవ్యమున్నంత వఱకును జేరువారే తనకు వలసినప్పుడెల్ల గావలసిన సొమ్మి చ్చితినని యైన భావించి కృతజ్ఞతఁజూపక యీతఁడిట్లు జెప్పినాడు. ఛీ! విశ్వాసశూన్యులగు నీమిత్రులంజేరి కన్నుమిన్ను గానక యిచ్చవచ్చినట్లు ధనవ్యయము జేసినందులకు నన్ను నేనే నిందించుకొన వలయును (ప్రకాశముగా) రామారాయా నీవిట్లుజెప్పుదువని నేను మొదటనే తలంచితిని. కానిమ్ము ఆ పదలెప్పుడును గాపురము సేయవు.

రామా:—నీవు కినుక బొందకుము నాస్థితియట్లున్నది. (ఇంచుకయూరకుండి) నే బోయివచ్చెదను.

శివ:—(తనలో) సుందరివిషయ మెట్లున్నను నేడు నా సురాపానమునకే డబ్బు కానిపించుటలేదు. కానిమ్ము నెమ్మదిగా గృహమునకేగి యీవిషయమై యేదియైన మార్గమునరయ వలయును.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది చతుర్థాంకము.

సువర్ణపాత్ర.

పంచమాంకము.

రంగము:-(శివశంకరుని గృహమునందు గదిలో ప్రవేశము శివశంకరుఁడు.)

శివ:—(తనలో) ఔరా! నాస్థితి యెట్లుమాఱినది? ఇట్లగునని కలనైనఁ దలఁచి యుంటినే? సంపద చంచలమనుమాట సత్యమయ్యెను. కాకున్నచో ననవరతంబును మహాభాగ్యంబుతో బహువిధ సౌఖ్యములనందుచుఁ జెలంగిన నేను నేఁటి కిట్టిగతి నందితిని? ఎన్నఁడును నొక్క యరకాసయిన యాచించి యెఱుంగని నేను నామిత్రు లందరియొద్దకును బోయి యాసమయమున కొంతద్రవ్యమును గూర్చి వారి సహాయ మపేక్షించితిని. ఒక్కరును నాకుఁ దోడ్పడరైరి. విశ్వాసశూన్యులగు వారితో మైత్రిపాటించి నేను మోసపోయితిని.

తే. గీ. ఇంతగతిగల్గినను గాని ♦ స్వాంతమింత
యైనది గణికపై విముఖత్వ ♦ మందకుండె

నేమిసేయుదు నింకనే ♦ నెట్లువాని
జేరుదును దీనికి మంచి ♦ దారియేది ?

ఎంత ప్రయత్నించినను ద్రవ్య మెచ్చటను లభ్యముకాలేదు. నే ననుదినమును మధుపానము సేయువేళ గూడ సమీపించినది. ముందు దీనివిషయమై యాలోచించ వలయును. (ఆలోచించి) ఇంక దీర్ఘాలోచనము సేయుచుఁ గూరుచున్నందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. (ఎదుటఁ జూచి) అదిగో! నాభార్య వస్త్రములపెట్టె తెఱచి యున్నది. ప్రస్తుత మిందుండు డాని విలువగల చీరల నొసిపోయి, సారాదుకాణమువద్ద కుదువంబెట్టి నాయక్కఱఁ దీర్చుకొందు గాక.

(ఇటునటుఁ జూచుచు నెమ్మదిగా పెట్టెయొద్దకుఁబోయి తెఱచి)

ఇదిగో! ఇయ్యది నేను వారణాసీ పురమునుండి తెప్పించిన చీరె. దీనివిలువ డెబ్బదియైదు రూపాయలు. పదిరూపాయలైన నాకు రాకుండునా ? ఇది దక్షిణాది చీరె. దీనిని సుందరికిచ్చెద. ఇంక నాలసించితినేని, దొడ్డిలోఁ బనిజేసికొనుచున్న నాభార్యవచ్చును. (చీరెలను దీసికొని పెట్టె మూతవేయుట మఱచి నిష్క్రమించును.)

సత్య:—(ప్రవేశించి) మూడు నాలుగు దినంబులనుండి, నాధుఁడేవిషయముననో దీర్ఘాలోచన సేయుచు బెంగగొని యున్నాడు. (ఆలోచించి) కారణ మేమియుండును ? ధనము లేకపోవుటయే విచారము. (పరికించి) ఏమిది! ఇంతకుమున్ను ప్రాణేశ్వరుఁడిచ్చటనే యుండెనే ? చెప్పకుండ నరిగెనేమి ? (పెట్టెనుజూచి) ఈపెట్టె నెవ్వరు దెఱచిరి. (సమీపించి) దీనిమూత తీసియున్నది (పరికించి) ఇందు చీరెలుండవలెనే! గదిలోని కన్యలెవ్వరు వచ్చియుందురు ? (ఆలోచించి) ఇది యన్యులు చేసిన పనికాదు. అక్కటా! నానాధుని చిత్తము తుదకిట్టి దుష్కా

త్యముల సేయుటకు బాల్పడినది? ప్రాణేశ్వరున కవసరము వచ్చెనని తలంచి నావస్తువుల నొసంగి, సత్ప్రవర్తనయందు దన చిత్తమును మఱలించు కొనునని తలంపగా నావస్తువుల విక్రయించి యాధనమును దుర్వినియోగము జేసెను. జన్మ మున్నంతవఱకును వేశ్యా సురాపాన పిశాచంబు లీతనిని వదలు నట్లు గానిపించదు. ఇంక నే నేమిసేయుదును? ఈసురాపాన మెందఱి కొంపలార్పినది? ఎందఱిని దుర్బలులంజేసి ప్రాణ ములు దీసినది? ఎందఱి గౌరవంబును బోగొట్టినది. ఈసురా పానపిశాచ మీ భారతవర్షమును నెప్పుడు విడిచిపోవునో కదా! ఓ సంఘ సంస్కరణాభిలాషులారా! మీ రేమిసేయుచున్నారు. మద్యపానమేల నిషేధింపరు. ఈవిషయమై పట్టుదలఁ బూని పనిజేసి భారతవర్షము నుద్ధరింపుడు. సురాపానముతోఁబాటు వేశ్యల దుర్వృత్తిఁ గూడ మాన్పించి, వారికి సద్బోధగావించి సంసారిణులుగఁజేసి పుణ్యము గట్టుకొనుడు. పవిత్రమైన యీ భారతవర్షమున కీ మద్యము వలనను, వేశ్యల వలననే కళం కము వచ్చుచున్నది. మాతృదేశోద్ధారకులగు మీరీ విషయం బులయందు గంకణములధరించి పనిసేయుడు. (ఇంచుక యూర కుండి) విలువగల చీరెలను నాధుఁడు గొనిపోయినందులకు జింత లేదు; కాని యట్టి మహాభాగ్యముతో దులదూగిన యీాత డీవస్త్రములను మధుపానార్థమై వినియోగపఱచుట లోకులు జూచెద రేమో యని చింతించుచుంటిని.

(ముకుందశాస్త్రి—ప్రవేశము.)

ము: శా—(తనలో) అక్కటా! నామిత్రుఁడగు శివశంకరున కెట్టిస్థితి వచ్చినది? ఈమాట వినినచో సాధ్వియగు నీసత్యవతి యెంత

చింతించునో కదా! ఇప్పుడు నేనీవార్త యీమెకుఁ జెప్పక పోయినను నింక కొంతసేపటికైనను దెలియక మానదు. కావున నీమెకుఁజెప్పి, మిత్రునిపై నారోపింపఁబడిన యీనింద బోగొట్టి కారాగృహ విముక్తుఁడగుటకు బ్రయత్నించెద గాక. (ప్రకాశముగా) అమ్మా! సత్యవతీ!

సత్య:—సోదర సమానులగు ముకుంద శాస్త్రిగారా! దయసేయుఁడు

ముకుం:—అమ్మా! నీవునాకు సోదరిసమానవు. శివశంకరుఁడు నా కత్యంత సఖుఁడు. నేనెప్పుడును నాతనిశ్రేయమును గోరుచుందును. నేనాతని కనేకసారులు సదుపదేశమును జేసితిని; గాని నావచనముల వలన ఏనియోగము లేకపోయెను. (ఇంచుకయూరకుండి) జరిగినదానిఁగూర్చి యిప్పుడు తలపోసినందువలన లాభములేదుగాని, ప్రస్తుతమాతనికి సంభవించిన యిక్కట్టునుగూర్చి విచారింపవలయును.

సత్య(ఆతురతతో) అన్నగారూ! అదియేమి? ఇంతకుముందే నా మనోహరుడు గృహమునుండి వెళ్ళెను.

శివ:—అమ్మా! దైవము శివశంకరునియెడల యించుకపరాఙ్ముఖత్వము వహించినాడు. సుందరియింటికి పోలీసువారువచ్చి, దానింట నున్న సువర్ణపతకము నొందుఁగైకొని యదియెక్కడనుండి దానికివచ్చెనని యడిగిరి శివశంకరుఁడొసంగెనని సుందరిచెప్పగా, నాసమయమున నచ్చటనేయున్న శివశంకరునివారు బంధించుకొని కారాగృహమునకుఁ గొనిపోయిరి.

సత్య:—అయ్యో! ప్రాణేశ్వరా! ఈకర్మమేమి? (తనలో) ద్రవ్యమంతయు నీవువెచ్చించినను నేను విచారింపలేదు. నానగలను గొని

పోయివిక్రయించి యాసొమ్మునుసురాపానమునకును, వేశ్యకును నొసంగినను చింతిపలేదు. తుదకునేటి దినమున నింటనుండు పట్టుజీరెలు పోయినను నేడ్వలేదు. నాథా! ఈమధుపానము నిన్నెట్టి దురుద్యోగమున బ్రవర్తింపజేసినది. అక్కటా! చౌర్యవృత్తినిగూడ బ్రవేశించినందులకు నేనేమని చింతింతును? భాగ్యమంతయు నడుగంటినను నీవుసన్మార్గవర్తివైయుండినఁ జూచి సంతోషింపదలంచితిని. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇంక నాగుండెను రాయిజేసికొని నిన్నుగూర్చి మఱియేవార్తలను వినకపూర్వమే ప్రాణములఁ బరిత్యజించుట మంచిదిగాఁదోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) అన్నయ్యా! నాహృదయము పాషాణమయినది. ఇంకనేనేమి చేయవలయునో నాకుఁదోచకున్నది. ఈసమయమున నానాథుని ననుసరించి ద్రవ్యాపేక్షచేఁ దిరిగిన హితులెవ్వరును నడ్డుపడరు. నానాథునివిషయమై నేనుపడుచున్న కష్టములన్నియు మీరెఱిఁగియున్నారు. మీరు నానాథుని శ్రేయముగోరినహితులు. మాయందు వాత్సల్యముంచి నానాథుని రక్షించుట కేదయిన మార్గమున్న నరయుఁడు. లేనిచో, నేను భగవత్సాన్నిధ్యమునుజేరి సుఖించెదను. ఈసమయమున నేమైన ద్రవ్యము గావలసినచో నాపేరనున్న యీగృహము నమ్మి నాథునివిషయమై వినియోగపఱచెదను. అతనిసేవకంటె నాకుఁగావలసినదేమియునులేదు.

శివ:—

మ- గరితా సాధ్వినటంచు నిన్నుఁ బలుకం ♦ గాజెల్లుగాకున్నచో
నిరతంబున్ మధుపానచిత్తుఁడగుచున్ ♦ విత్తంబు వెచ్చించి పుం

దరులంగూడి చరించు భర్తకయి సం ♦ తాపంబు నీభంగి నే
తరుణీరత్నముబొందు నీకలిని స్వాం ♦ తంబందు యోచింపఁగన్.

సాధ్వీమణీ! నీసత్ప్రవర్తనయే నిన్ను రక్షించుగాక అమ్మా! నీవు విచారించవలదు. నాశక్తినంతయు వినియోగపఱచి యందలి సత్యమరసి మిత్రుండగు శివశంకరుని గారాగృహవిముక్తినిగాఁ జేయుటకుఁ బ్రయత్నించెదను నీవు ధైర్యమున నుండుము.

సత్య:—అన్నయ్యా! నీవు నాపాలిట దైవంబనినమ్మి యున్నాను.

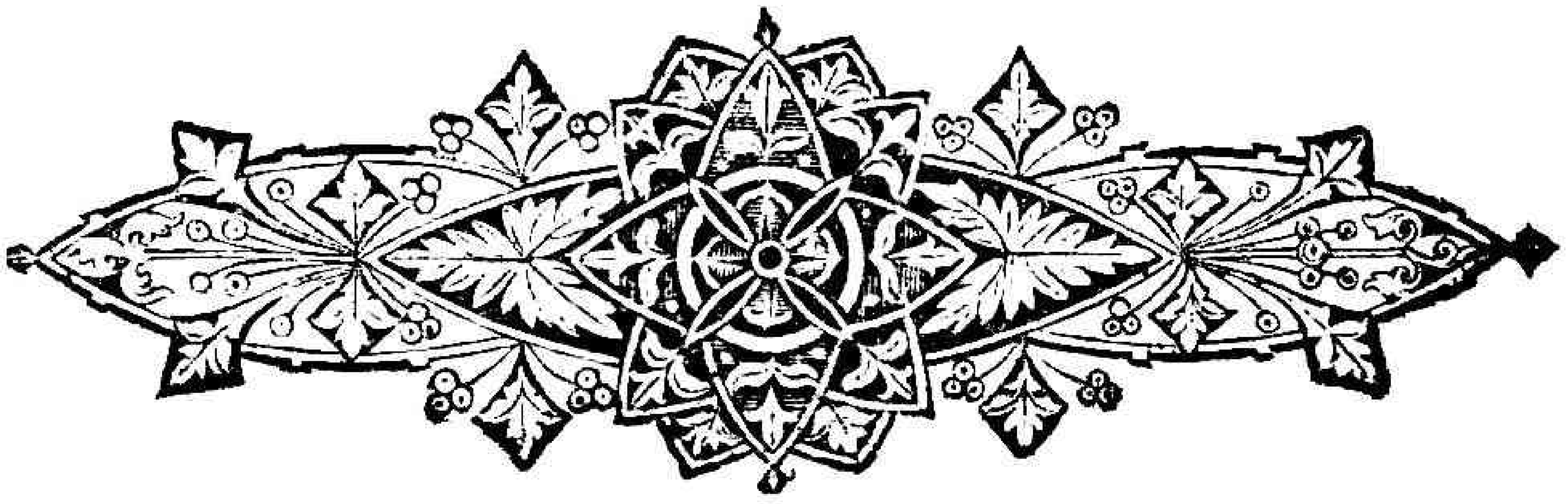
సీ. శివశంకరుండిట్లు ♦ జేసినాడనునట్టి
యపనింద యాతని ♦ నందకుండ
ప్రాణేశ్వరుండట్లు ♦ బంధింపఁబడెనంచు
నెంచినేను మృతిని ♦ గాంచకుండ
వాసికెక్కినమేటి ♦ వంశగడంబూరు పే
రులులేకమన్నున ♦ గలియకుండ
సాటిబంధువులెల్ల ♦ బాటించి యీమాట
బరిహాసమును జేసి ♦ నవ్వకుండ

తే. గీ. నీదుసఖునిపై వచ్చిన ♦ వాదు బాపి
చెఱనుదప్పింప యత్నింపు ♦ శిష్టచరిత
నీకుఁబుణ్యంబు గలుగును ♦ నిశ్చయముగ
దిక్కులేనట్టి నాకీవె ♦ దిక్కుసుమ్మ.

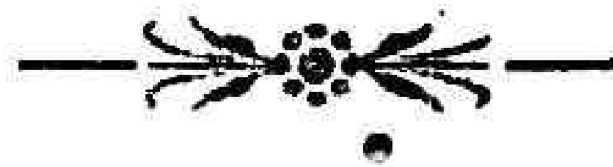
ముకుం:—సోదరీ! నీవడలకుము మధ్యాహ్నము నెమ్మదిగా మన మిరువురమును గారాగృహము వద్దకుఁబోయి శివశంకరునిఁ జూతము నేపోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

ఇది పంచమాంకము.

సువర్ణపాత్ర.

షష్ఠాంకము.

రంగము:—[చెఱసాల-విచారముతో శివశంకరుఁడు ప్రవేశము]

శివ:—(తనలో)

ఉ. బ్రాహ్మసురవంశమందు మణి ♦ కైవడి జన్మము నందియున్ దుర
భ్యాసము జేసి మద్యమును ♦ పానముసేయుట యంతబోక వే
శ్యాసతిపైన మోహమున ♦ సంపదలన్నియు నేలగల్పి యా
హా! సరివారలెల్ల బరి ♦ హాసముసేయగ నిట్టులైతిగా.

సీ. మతధర్మముల నెల్ల ♦ మన్నులోపల గల్పి
సురను సేవించుచు ♦ దిరిగినాఁడ
గౌరవంబంతయు ♦ గానపాల్గావించి
వెలవెలందులఁగూడి ♦ వెలసినాడ
పూర్వార్జితంబైన ♦ భూములన్నియు నమ్మి
కడుదరిద్రుఁడనౌచు ♦ గ్రాలినాడ
సత్కులోద్భవమైన ♦ జాయచిత్తమునకు
దీఱని దుఃఖంబు ♦ దెచ్చినాడ

తే. గీ. చేయవలసిన దుష్కృతుల్ ♦ చేసినాఁడ
నందవలసిన దుర్యశం ♦ బందినాఁడ
దుదకు నేటికీకీర్తిని ♦ దొంగయనుచు
క్షితినిసింద బొందగజెఱం ♦ జిక్కినాఁడ.

అక్కటా! ఇప్పుడు వచ్చిన యకారణాపరాధ స్థాపనకు నే నేమని వగతును. ఆసువర్ణరత్నపతక మెట్టిదో నే నెన్నడును నెఱుంగను. దాని నాసుందరి కేవిటుఁడిచ్చెనో కదా! ఆవిటుఁ డెల్లుసంగ్రహించి తెచ్చెనో! పోలీసువారువచ్చి దాని నడిగినప్పు డాయపరాధము నాపైనేల స్థాపించెను. తనయెడల ననురాగము వహించి యెంతయో ధనము వెచ్చించితినని యైన దలంపక నన్నుఁ జోరునిగా జేసిన యాసుందరి నేమందును? నన్నెట్లయిన నిల్లు వెడలనడుపుట కిట్లు నేరము నాపైఁ జెప్పెను. ఔరా! ఎంతసాహసము.

మ. తలపెల్లప్పుడు నీపయిన్‌నిలచుఁ జి ♦ త్తంబందునంచున్ ముదం
బలరన్ దీయనివాక్యముల్ బలికి, ద్ర ♦ వ్యంబంతయున్‌లాగి; యె
ట్టులో యిల్లున్ వెడలంగఁజేయుగను ♦ నిట్టుల్ మాయలంబన్ను, నీ
వెలవాల్గంటియటంచు నామదిని భా ♦ వింపంగలేదెప్పుడున్.

ఆహా! వేశ్యా వ్యామోహమువలన నిట్టిదికదా సుఖము. చేతులార నేను చౌర్యముచేసి యానగ నేను దానికిఁ దెచ్చి యిచ్చియున్నచో నాకీవిచారమే యుండదు. ధనమున్నంత వఱకును నెమ్మదిగా లాలించి గ్రహించినది. సురాపానమువలనను, నీవేశ్యవలనను సంపూర్తిగఁ జెడినాఁడ. ఇప్పుడు నే నేమనుకొన్న నేమిప్రయోజన మున్నది? నే నెట్టి దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నిసుమంతయుఁ జాత్తమున నలుకఁబూనక నిరంతరము నాశ్రేయ మభిలషించుచు, నాకు

నీతులం గఱపుచు, నాసేవలఁజేయు సంతసించు నాభార్య యీ వార్తవిని యెట్లు బరితాపమందుచున్నదో కదా!

సీ. కలనైననామాట ♦ గాదనివచియించి
యెఱుగనియట్టి, ప ♦ ర్వేందువదన
యెట్టిదుష్కృత్యంబు లేను ♦ సల్పినగాని
మదినైనరోయని ♦ మగువమిన్న
నాక్షేమమశ్రాంత ♦ మీక్షించుచును మంచి
నీతులం గఱపెడి ♦ నీరజాక్షి
పతికంటెవేఱు దై ♦ వంబులేడని నాకు
సేవలజేసెడి ♦ చిగురుబోడి

తే. గీ ర్వేళ్ళఁ జూపింపబడక యొ ♦ ప్పినయరుంధ
తీతలోదరి కీడైన ♦ దివ్యచరిత
యట్టి నాసతినన్గూర్చి ♦ యకటయెట్లు
గుందుచున్నదో గద తన ♦ డెందమందు.

(ముకుందశాస్త్రి సత్యవతితో ప్రవేశము)

ముకుం:—(తనలో) అక్కటా! ఎట్టివానికెంత గతిపట్టినది. పురాకృత ప్రారబ్ధ మనుభవింపక తీరదుకదా.

సత్య:—(తనలో)

మ. అకటా బ్రాహ్మణవంశమందు నుదయం ♦ బై; సత్కులాచార మెంచక మద్యంబునుద్రావి సంతతము వే ♦ శ్యాలోలతన్ జిక్కిజం కక ద్రవ్యంబును వెచ్చబెట్టి తుదకీ ♦ కారాగృహంబందు నే టికిఁ జోరుండనిగూడ సజ్జనులు బా ♦ టింపంగనేఁ జిక్కితిన్.

నాధుని కెట్టికష్టము వాటిల్లినది.

శివ:—(పరికించి తనలో) నిరంతరము నా శ్రేయముగోరుచుండు మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రియు, నాభార్యయు నన్నరయుటకు వచ్చున్నారు. అక్కటా! నాభార్య మొగమెట్లుజూతును. మిత్రునితో నెట్లుమాట్లడుదును. వీరు నిశ్చయముగ నేనట్టి చౌర్యముచేసి యుందుననియే తలంతురుకదా!

సత్య:—(సమీపించి) హా! నాధా! నీకీగతి సంభవించుటేమి! సంతాపవార్ధియందు నన్నుముంచి నీవిట్లుండుట తగునే?

శివ:—(భార్యనుజూచి)

ఉ. చెప్పితివీవు దుష్క్రియల • జేయుట మానుమటంచు నాకు నీ
చెప్పినవాక్యముల్ చెవిని • జేర్పక సంతతమున్ జరించుటన్
ముప్పొనగూడెనాకు; జగ • మున్గని చోరుడనంగ నేడునే
నిప్పగిదిన్ జెఱంబడితి • నేమనువాడఁదలోదరీమణీ.

ముకుం:—మిత్రమా!

శివ:—సఖుడా! ముకుందశాస్త్రీ!

చ. పరమహితుండవీవు పలు • భంగుల నాదగునేనుమే నిరం
తరమునుగోరుచుండి ధన • తామరసేక్షణగూడి యుంట దు
స్తరకలుషంబటంచును హి • తంబును జెప్పితివీవు దానినే
నరయక వేశ్యమూలమున • నైతినిసీగతి మిత్రరత్నమా.

నీవెన్ని యక్షరములు జెప్పితివో యన్నియు జరిగినవి నీహితోపదేశము దృణీకరించినందులకు ఫలమనుభవించినాను. నాపూర్వార్జితంబైన సంపదలును పోయినందులకు విచారింపను. గణికావ్యామోహమాది దుష్కృత్యంబుల నగుల్కొని గౌరవంబంతయు బోగొట్టకొనినందులకు దుఃఖింపను నిరంతర మదీయచరణ సంసేవాసక్తయు,

సాధ్వియునగు నాభార్యను నిరాదరించుచు నామెకు వగపుగూర్చి నందులకుఁగూడ జింతింపను కాని యకారణముగ సువర్ణరత్నపతకము దొంగిలించినది నేనేయని నన్నిందు బంధించినందులకు మాత్రము వగచు చుంటిని.

ముకుం:—మిత్రమా! దొంగతనము దాగదుకదా! అదిచేసినవా రెప్పటికైనఁ బట్టువడి తీరెదరు.

శివ:—నేనట్టికార్యము జేసితినని నీవు విశ్వసించితివా?

ముకుం:—

తే. గీ. మద్యమునుద్రావి వేశ్యల • మఱగి ధనము
నంతయును గోలుపడి రిక్త • హస్తుడైన
వాఁడు; తుదకు నిట్టిపనుల • భావమందు
భయముబూనక చేయుచుఁ • బఱగుగాదె.

శివ:—మిత్రమా! నీవుచెప్పిన మాట నిశ్చయమే. కాని యీచౌర్యము నావలన జరిగినదికాదు.

సత్య:—నాథా! ఇందలి నిజమెట్టిదో వచింపుఁడు. నాకు భ్రాతృసముఁడును, మీకు నితాంతాప్తుఁడును నగు నీ ముకుందశాస్త్రి మనకీసమయమున దోడ్పడును.

శివ:—నారీమణీ! విత్తమంతయు సురాపానమునకును, సుందరికిని వెచ్చబెట్టి, చేతనైన నొక కాసైనలేకపోయినను సుందరిపై మోహమును మాత్రము విడువజాలక దానిగృహంబుననుండఁగా, బోలీసువారువచ్చి దానిల్లు వెదకి, పేటియందున్న యొక సువర్ణరత్నపతకమును దీసికొని యది రొక్కడనుండి నీకులభించెనని దానినడిగిరి. శివశంకరుఁడిచ్చెనని సుందరి వారికిఁ

జెప్పినంతనే వారునన్ను బంధించి తెచ్చిరి. ఇంతకుడప్ప నేనా వస్తువువిషయమై యేమియు నెఱుఁగను.

ముకుం:—మిత్రమా! వేశ్యలెంతకయినను జాలుదురు. ఆవస్తువు దాని కెవ్వరో సామాన్యవిటు డొక్కడెక్కడనో దొంగిలించి తెచ్చి యిచ్చియుండును. నిన్నెట్లయిన నిల్లువెడలనడుపుట కిట్లుజేసినది. కానిమ్ము. ఇప్పుడు విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమియు నులేదు. నేడు నిన్ను "జామీను"పై విడుదలచేయించి, యొక న్యాయవాదిని నీపక్షమున నేర్పరచి న్యాయస్థానమున వాదింప జేసెదను. నీవు విచారించక ధైర్యముననుండుము.

శివ:—ముకుందశాస్త్రీ! నీతోనేమని చెప్పుటకును సిగ్గుగనున్నది.

ముకుం:—శివశంకరా! నీవు నావిషయమై సందియమంబందఁ బనిలేదు. నాశక్తివంచనలేకుండ, నీకీ యపరాధదోష మంటకుండనుం డునట్లు బ్రయత్నించెదను.

సత్య:—అన్నయ్యా! అన్నింటికిని నీవేయుంటివి.

శివ:—రమణీ! నీవు నాస్థితికి వగచుచు నిద్రాహారములు మానియుం డవలదు. ఎవరిదుష్కర్మము వారనుభవింపవలయును.

సత్య:—నాథా! నీవు చెఱనుండి యీవలకువచ్చునవరకును నాకునిద్రాహారముతో నేమిపని.

(పోలీసు-భటుఁడు-ప్రవేశించును.)

పో-భ:—అయ్యా? మీరిక్కడనింక మాటలాడుచుండ వలనుపడదు. కారాగృహరక్షకాధికారి వచ్చుచున్నాఁడు.

శివ:—ముకుందశాస్త్రీ! పోయిరమ్ము.

సత్య:—నాథా! పోయివచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

రంగము:—(రాజవీధి:-ప్రవేశము:-సూర్యనారాయణ)

సూర్య:—(తనలో) అక్కటా! నాస్థితికి నేనేమని వగతును? ఆసుం దరిట్లు జేయునని కలనైనఁ దలంపలేదు.

సీ. వారాంగననుజేరి ♦ బంధువుల్ నిందింప
పరమనీచుండనై ♦ తిరిగినాను
సుందరిఁ గేగంటి ♦ చూపుల నీక్షించి
వెఱ్ఱిమానిసివోలె ♦ తెలసినాను
చిత్తమెప్పుడు నిన్నె ♦ చేరనెంచు నటంచు
బలుకంగ నెంతయు ♦ గులికినాను
కపటానురాగంబు ♦ గాంచజాలక
మోహసాగరమున ♦ మునిఁగినాను

తే. గీ. ద్రవ్యమంతయు దానికి దారవోసి
సాటిహితులెల్లరు బరిహా ♦ సంబుజేయ
నకట! తుదకు బొట్టకునింత ♦ యన్నమైన
గాంచనేరని దుర్గతిఁ ♦ గాంచినాను.

నాకుఁ దెలియకుండ నాసుందరి శివశంకరుని జెట్టపట్టి నన్నిల్లు వెడలనడిపినది. ఆ శివశంకరుని యెడల మాత్రము స్థిరచిత్తముతో నుండెనా?

తే. గీ. చిక్కినంతవఱకతని ♦ చేతనున్న
ద్రవ్యమంతయు లాగి తు ♦ దకు గృహంబు
నుండివెడలఁజేయంగ జో ♦ రుండనంగ
బట్టియిచ్చెను వానిని ♦ బాపచరిత.

నిశ్చయముగా శివశంకరుఁ డావస్తువువిషయమై చౌర్యము జేసెనని తలంపను. పాపమాతఁడుగూడ తుదకు నాస్థితికేవచ్చెను. పాపము ఏది యెట్లయినను నీతనిపై మోపఁబడిన నేరమేమగునోకదా! అదివిచారణజరుగుట నేడేకదా! ఆహా! వేశ్యల మూలమున నెన్నెన్ని కొంపలు మాసిపోయినవి. సమస్త ధర్మాధర్మవిచారణ దక్షులును, సకలశాస్త్రపారంగతులునైనవారే వేశ్యా వ్యామోహామునబడి లోక నిందకు పాలగుచుండిరికదా! ఈ వేశ్యలయందుండు వ్యభిచారవృత్తి మానిపించి వారికి సద్వృత్తినలవడఁజేయు మహనీయులగు సంఘ సంస్కరణపరాయణు లేమూలనుండిరోకదా! ఓ వేశ్యాభుజంగులారా!

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ గొన్న ♦ యతివలింటను నుండ
బణ్యాకాంతల జేరు ♦ పాపులార
వారకాంతలపొందు ♦ పరమమోక్షమటంచు
నెంచిచరించెడు ♦ హీనులార
మాయవేశ్యలతీయ ♦ మాటల కుబ్బి త
బ్బిబ్బుజెందెడిమవి ♦ వెఱులార
వెలవెలందులకల్ల ♦ ప్రేమకునాశించి
కుక్కలై తిరిగెడు ♦ కూళలార

తే. గీ. ఇంకనైనను మీరలా ♦ వంకబోక
యుండుడీయని ప్రార్థింతు ♦ నొప్పమీట
భోగకాంతలనమ్మియే ♦ జోగినైతి
గానవచియించినాడను ♦ దీనివినుఁడు.

(పోలిసెట్టి—ప్రవేశము.)

పోలి:—(సూర్యనారాయణను జూచి) ఏవండోయి సూర్యనారా యణగారు మహా కేకలేస్తున్నారు.

సూర్య:—ఏమియున్నది? నీకింకను ననుభవములోనికి రాలేదు. ఆకారణముచేత, సుందరిని పట్టుకొని వదలక యున్నావు.

పోలి:—అదేవిటండోయి. సరసాలు.

సూర్య:—నీవు దాచినను దాగునా? నెమ్మదిగానీవు సుందరివలలోనఁబడినావు. నాకును శివశంకరునకును నెట్టిగతి బట్టినదో, నీకు నదియే కొన్నిదినములలో ప్రాప్తించును. ఇంకనైనను నీవా గృహముచాయకు బోవకయుండుము. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇప్పుడు నీవెక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు?

పోలి:—కోర్టుకాడనుంచి. ఈవాళ శివశంకరుడుగారికేసు వాయిదాగా

సూర్య:—న్యాయం భగవంతుడు పాలించడూ! ఎవరో గిట్టనివాళ్ళు ఆవస్తువ ఆయన యెత్తుకొని పోయినాడంటే సరా. జడ్జీగారు కేసు కొట్టేశారు.

సూర్య:—పాపము. అకారణనిందమాత్రము భరింపవలసి వచ్చినది. పోనిమ్ము. కృతార్థుడైనాడు.

పోలి:—సరేగాని, సుందరియింటికి కెచ్చాలువాడిన బాపతు బాకీ ఫయిసలు చేయించావు కావయ్యా మొత్తానికి.

సూర్య:—ఇంకను నన్నేలపీడించెదవు? సుందరినే నీయధీనము జేసితిని.

పోలి:—(తనలో) సుందరి యింటికే నేను వెళ్ళుచున్నానని అందరికీ తెలిసిపోయింది. శివశంకరుడి సంగతిలో ఆముండే చాలా అన్యాయం చేసిందని అందఱూ అనుకొంటున్నారు. నాకళ్ళముందు దానింటికివెళ్ళిన వాళ్లు యిద్దరు సన్యాసులైనారు. ఇంక నేను నింపాదిగా వొత్తిగిలాలి. భోగవాళ్ళతో స్నేహం

అల్లరిపాలుకే. ఛీ! యాబ్రాసిముండలతో. యేదో దుకాణం మీద కూర్చుని వెచ్చాలు అమ్ముకొనే నాకు స్నేహవేవిటి? (ప్రకాశము) సూర్యనారాయణగారూ! మీరెందాక వెళ్ళుతున్నారు.

సూర్య:—నేనును మీకొట్లుమీదుగనే పోవలయును. రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము:—శయ్యాతలమున శివశంకరుడు ప్రవేశము.]

శివ:—(తనలో) భగవత్కృపవలన సుందరి నాపై మోపిన నేరస్థాపనము నాపైనుండి తప్పిపోయినను, సత్కుల ప్రసూతుండనై నిట్టి దుష్కార్యము లాచరించి నిందలనంది, పెద్దలార్జించి యిచ్చిన ద్రవ్య మంతయును సురాపానమునకును, వేశ్యలకును వెచ్చబెట్టి తుదకు రిక్తహస్తుండనైన నేను జగమున దలయెత్తి యెటు బ్రదుకజాలుదును? ఈ హేయపుబ్రతుకు కన్న మరణమే మంచిది. ఇంక నేనీవిషయమున నాలోచింపనేల? (జేబులోనుండి యొక పొట్లముదీసి) అనాయాస మరణమందుటకు, దగిన విషమును దెచ్చుకొంటిని. (ఎదుటంజూచి) అదిగో! నాభార్య సంపూర్ణ నిద్రావస్థ నున్నది. ఈమె మేల్కాంచినచో నాయుద్యమమునకు భంగము గలుగును. కావున నన్యాలోచనములు మదిం బెట్టుకొనక శీఘ్రముగ నీయౌషధమును నీటం గలిపి పుచ్చుకొందుగాక.

(గ్లాసున నీరుబోసి యందు మందువైచి సత్యవతినింజూచి)

సతీమణీ! "సాధ్వి" యను పేరు నీకే తగియున్నది. నే నెట్టి

దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నాయందు బరమానురాగవై మెలంగుచు, మదీయ చరణ దాస్యముసేయుచుఁ గృతార్థవైతివి. నేనే నీయెడల నిరాదర భావమువహించి పాపమార్జించితిని.

శా. శ్రీరంజిల్లెడి గొప్పవంశమున వా ♦ సిన్ జన్మముంగాంచి, యిఁ
పారఁ నాకు..............................
యారూఢిన్ బరిచర్యఁజేసితివి యా ♦ హా! నీకునున్ నాకునున్
దీరెంబో ఋణమీదినంబునకుఁ ద ♦ న్వీ, నేను నిర్భాగ్యుఁడన్.

సాధ్వీమణీ! నేను జేసినయకార్యములకు నాపైఁబడిన నింద మోయఁజాలక నిన్నువిడిచి దివంబలంకరించుచున్నాను. నీవు నాకొన ర్చిన మేలును నే నెన్నిజన్మములకయినను దీర్పజాలను. అకారణముగ గారాగృహమునఁబడ, నా మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రిని బ్రతిమాలు కొని నన్ను విముక్తునిఁ జేయించుటకు యత్నించితివి. (చేత విషము బట్టుకొని యాలోచించుచుండును.)

సత్య:—(లేచి) నాథా!

శివ:—(తొందరపడి చేతిలోగ్లాసు క్రిందపడ వేయును.)

సత్య:—నాథా! ఏమది. (చూచి) ఈకాచపాత్రయేమి? మద్యమా యేమి? (కాచు పరికించి) కాదు. కాదు. క్షమింపుము.

శివ:—రమణీ! ఇంక నన్ను వారింపకుము. నాకీబ్రతుకుపై రోతపు ట్టినది. ఇదినీవు మద్యముగా భావించితివి గావున, నిశ్చయము జెప్పుచుంటిని నేను స్వర్గపురప్రయాణమునకుఁ బ్రయత్నము సేయుచుంటిని.

సత్య:—హా! నాథా! ఎంతదారుణకార్యము సేయఁదలంచితివి. ఈని ర్భాగ్యురాలికట్టి చింతగూడ గూర్పదలంచితిరా? నేనీ సమయ

మున మేల్కొనక యుంటినేని, నాకొంప గూలియేయుండును గదా! ఇంత సాహసకార్యము సేయుటకు మీకేల బుద్ధిపొడ మెను?

శివ:—ఇట్టి నిందంబొంది జీవించుటయే కష్టము. ఇంతవఱకును మహా భాగ్యములతో దులదూగిన నేనిట్టి దారిద్ర్యమునుబొంది యెట్లు జీవింపగలను?

సత్య:—ఇదియా మీకుఁగల్గినచింత! ప్రాణేశ్వరా! జరిగినదానికై విచా రింపవలదు. మీరుమద్యపానమునకుపయోగించుటకు జేయించిన సువర్ణపాత్రి నాయొద్దనున్నది.

శివ:—ఏమీ! సువర్ణపాత్రియా! అది యెవ్వరో యపహరించిరికదా.

సత్య:—నాథా! మీకుఁ బ్రియముగూర్చుటకు నేనేహరించితిని. (పెట్టె నుండి తీసియిచ్చును.)

శివ:—రమణీ! ఇదియొక్కటి మిగిలినదా!

సత్య:—నాథా! గతించిన విషయములగూర్చి విచారింపవలదు. ఈసువ ర్ణపాత్రివలనవచ్చు ధనమువలన మీరెట్టిసద్వ్యాపారమును జేసి నను జేయవచ్చును. ఈగృహము నాపేరనున్నను మీయదియే యని భావింపుఁడు. మనకావంతయు గొఱంతయుండదు. మీ పదసేవజేయుచు నేను కృతార్థురాలనయ్యెదను.

శివ:—(సువర్ణపాత్రతీసుకొని) హా! సురాపానమా! నీవెంతచేసితివి?

సీ. విత్తంబు నార్జింప ♦ వెనువెంటఁదిరిగెడు
కుమతులతో మైత్రి ♦ గూర్చినావు
పెద్దలార్జించిన ♦ విత్తమంతయు క్రమ
క్రమముగా బోఁజేసి ♦ గ్రాలినావు

అగ్నిసాక్షిగఁగొన్న ◆ యర్ధాంగి వగవంగ
వేశ్యపాల్గావించి ◆ వెలసినావు
నిజకులాచారంబు ◆ నీరుగా గావించి
మర్యాదనంతయు ◆ మాపినావు
తే. గీ. చేయవలసిన పనులన్ని ◆ చేసినావు
లేనిపోని నిందలను గ ◆ ల్పించినావు
భళిర ! మద్యమా ! యేమంచుఁ ◆ బలుకువాఁడ
నిన్ను దరిఁజేరవచ్చునే ◆ నిజము దలఁప.

సత్య:—నాథా ! ఇంక దీనికై విచారింపకుఁడు పశ్చాత్తాప చిత్తులగు భగవంతుఁడు మిమ్మనుగ్రహింపఁ గలఁడు.

శివ:—సాధ్వీ నాచిత్తమును మరణోద్యోగమునుండిగూడఁ దప్పించి తివి దుర్వినియోగము సేయుటకు జేయించి పోయినదని దలంపఁబడి నీచేతఁజూచబడిన యాసువర్ణపాత్రయే మనజీవనోపాధికి మార్గమగు గాక ! సురాపానమున కలవాటుపడిన వాఁడును, వేశ్యలను మఱగినవాఁడును నిట్టిస్థితికే వత్తురుగదా ! ఓ సంఘ సంస్కరణపరాయణులారా ! ఈమద్యపానము జనులచే మాని పించుటకు మీరు యత్నింపుఁడు. దీనివలన నెన్నిగృహములు మన్నులోఁగలిసినవి ? ఎందఱు హృద్రోగముల పాలైనశించిరి. ఎందఱి గౌరవంబడుగంటినది.

సీ. పరమాత్మజూడంగ ◆ సురనుసేవించుటే
మార్గంబనుచు బల్కు ◆ మహితులార
దీనిసేవించిన ◆ జ్ఞానినైయెప్పుడు
మనువేశ్య వచింపుంచు ◆ జనములార

పోరాటములయందు ♦ పౌరుషంబిది యిచ్చు
నని చెప్పుచుండెడి ♦ యనఘులార
చిత్తంబుజలియింప ♦ జేయక సంతోష
మునుగూర్చునని పల్కు ♦ పుణ్యులార

తే. గీ. దీనిచేతనుగౌరవ ♦ హానియు ధన
హానియును బ్రాణహానియు ♦ నగుటనిజము
ననుభవమునిూడఁ జెప్పితి ♦ నార్యులార
వలదు మద్యపానము సేయ ♦ వలదు వలదు.

(భార్యంజూచి) సతీ! ఇప్పుడ   శ్చాత్తాప చిత్తుండనైతి. ఇంక నీ సువర్ణపాత్రపైవచ్చు ధనమున జీవయాత్రగడపుచు భగవంతు నమ్మియుందము. ఇంక నేమికావలయును.

సత్యః—నాథా! నీవు పశ్చాత్తాప చిత్తుండవైతివి. ఇంక నాకేమి కావలయును. అయిన నిట్లగుగాక.

తే. గీ. వేశ్యసంఘంబు నిర్భాగ్య ♦ వృత్తి విడచి
కలితధర్మమార్గంబును ♦ గాంతురిగాక
మానవుల బిల్చు నీసురా ♦ పానమెలమి
భువనినూరుపేరునులేక ♦ యుండుగాక!

(నిష్క్రమింతురు.)

సంపూర్ణము.

